PERIODIEK

Driemaandelijks tijdschrift van het Vlaams Geneeskundigenverbond
oktober - november - december 2015 (70ste jaargang)

België - Belgique, P.B. - P.P.
2000 Antwerpen 1
BC 9497, P006193



NOTEER NU REEDS IN UW AGENDA!
Culturele lenteactiviteit 2016
20 februari 2016
STAM GENT

Programma
13.45 u bijeenkomst hall Stadsmuseum Gent
14.00 u inleidende lezing: 'Willem I en Gent', gastspreker: prof. em. A. Evrard
14.30 u gegidst geleid bezoek aan de tentoonstelling 'Het verloren Koninkrijk / Willem I & België'
16.30 u algemene ledenvergadering VGV/ zaal 'Hert van Maria' Stadsmuseum Gent
18.15 u jaardiner in Bistro De Bijloke (Muziekcentrum De Bijloke Gent)

Lidgeld VGV
Gewoon lid € 60.00 - Tot 5 jaar na diploma € 25.00
Arts zonder praktijk € 25.00 - Steunend lid € 80.00
Artsenkoppel € 70.00 - Artsenkoppel (tot 5 jaar na diploma of zonder praktijk) € 30.00

KBC IBAN nr.: BE22 4073 0622 5147
Secretariaat VGV: Ergo de Waellaan 3 bus 14, 2100 Deurne (Antwerpen), tel: 03/322.28.50, fax: 03/322.45.14
e-post: info@vgv.be – webstek: www.vgv.be
Het secretariaat is open van maandag tot donderdag (9 u-14 u).

RAAD VAN BESTUUR 2015-2017
Voorzitter: Geert Debruyne
Ondervoorzitter: Lieve Van Ermen
Secretaris: Bart Garmyn
Penningmeester (cultuur): Jan Dockx*
Leden: Albert Baert, Chris Geens, Frank Goes (hoofdredacteur *Periodiek*), Piet Jongbloet, Eric Ponette*, Dirk Van de Voorde, Jan Van Meirhaeghe* en Robrecht Vermeulen*
*oud-voorzitter

RAAD VOOR ADVIES
prof. dr. R. Casteels, KU Leuven
prof. dr. D. De Looze, UGent
prof. dr.. L. Denis, Oncologisch Centrum Antwerpen
prof. dr.A. Dupont, VUB
prof. dr. J. Peers, KU Leuven
prof. dr. P. Van Cauwenberge, voorzitter HoGent
prof. dr. Ph. Vandekerckhove, Rode Kruis Vlaanderen
prof. dr. D. Brutsaert, UAntwerpen

PERIODIEK
Redactieraad: prof. dr. A. Baert, dr. J. Dockx, prof. dr. C. Geens, dr. J. Gyselinck, dr. P.H. Jongbloet, prof. dr. E. Ponette, dr. R. Vermeulen, dr. J. Van Meirhaeghe, dr. B. Garmyn
Verantwoordelijke uitgever: dr. F. Goes, Sionkloosterlaan 7, 2930 Brasschaat
Hoofdredacteur: dr. F. Goes
Redactie cultuur: dr. P.H. Jongbloet

De gepubliceerde bijdragen verschijnen onder de verantwoordelijkheid van de auteurs.

Lay-out: www.xpair.be
Drukkerij: Jules De Winter, Bisschoppenhoflaan 216, 2100 Deurne, tel. 03/232.20.22, fax. 03/225.15.84

INHOUD

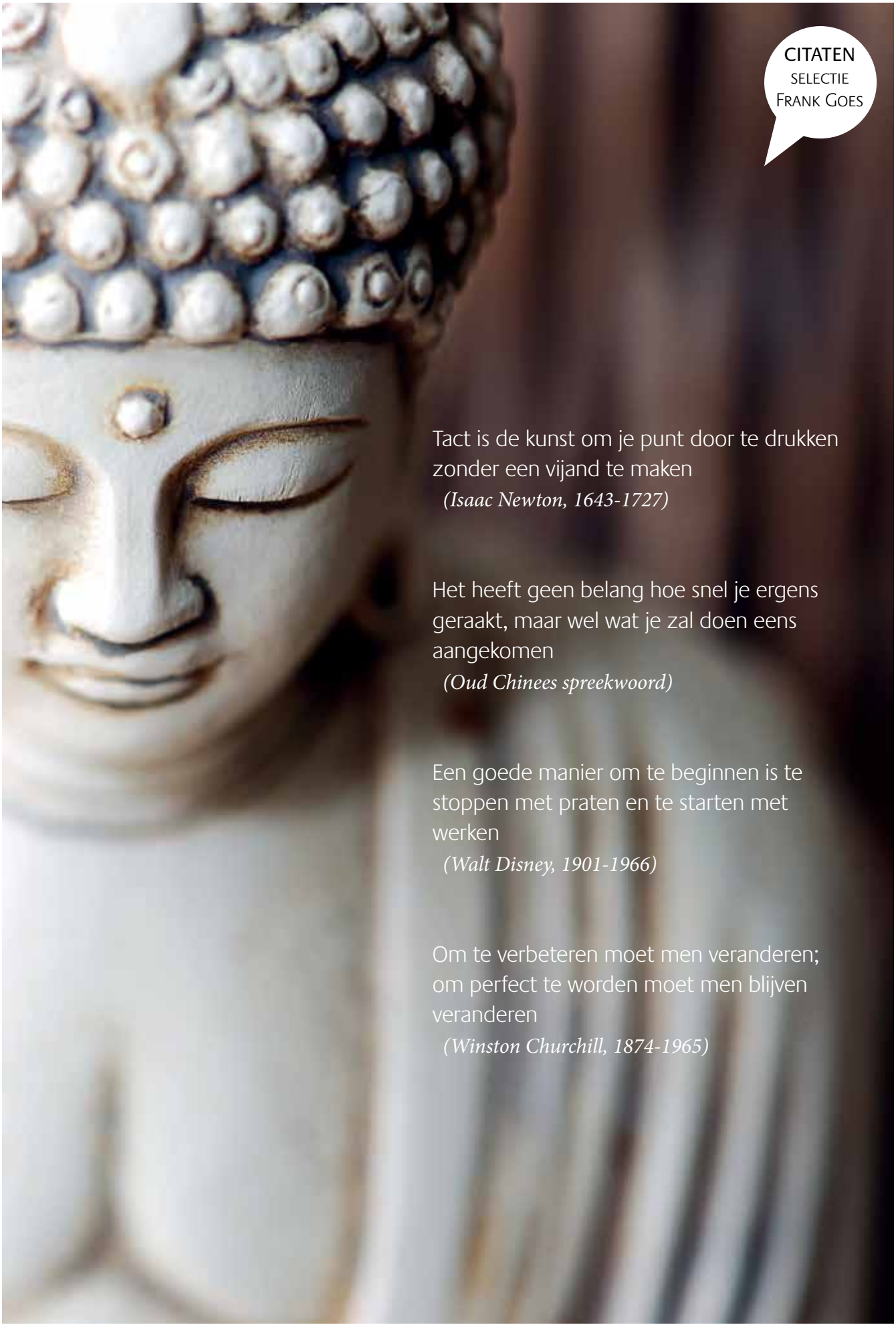
Voorwoord 3
Citaten 4
Voorstelling van de raad van advies 5
De Koninklijke Artsenvereniging van Antwerpen 7
GESCHIEDENIS VAN DE GENEESKUNDE 8
4000 jaar cataractchirurgie
POLITIEKE ACTUALITEIT 12
De vlucht naar Europa
FORUM 19
Dé 'Zwarte Pieten-discussie' in sociologisch en biologisch perspectief 19
MEDISCHE ACTUALITEIT 22
Recombinant allergenen nieuwe opportuniteiten in de allergiediagnostiek 22
KORTE BERICHTEN 22
ONTWIKKELINGSSAMENWERKING 23
CULTUUR 24
Boeken 24
Muziek 26
Tentoonstellingen 27
VGV Bezoekt 28
Film 29
MET STEUN VAN 30
IN MEMORIAM 31

Voorwoord

Overheveling kinderbijslagen naar de Gewesten

Het VGV maakt zich ernstige zorgen over de overheveling van de kinderbijslagen en een deel van de gezondheidszorg naar de Gewesten. Het VGV pleit sinds vele jaren voor de overheveling van de ganse sociale zekerheid naar de Gemeenschappen.
Met de zesde staatshervorming werden de kinderbijslagen en een klein deel (13,4 % van het totale RIZIV-budget) van de gezondheidszorg gesplitst. In overeenstemming met de Grondwet moesten deze zaken toegewezen worden aan de Vlaamse en Franse Gemeenschap. Door de kinderbijslagen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) over te hevelen naar de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) wordt in feite een overheveling naar de Gewesten uitgevoerd. Dit betreuren wij en we vrezen vooral dat hetzelfde zal gebeuren met de gezondheidszorg.
Met deze staatshervorming wordt een belangrijk taboe doorbroken: Brussel wordt steeds meer een deelstaat als de andere. Het BHG verwerft de constitutieve autonomie. Het idee om persoonsgebonden zaken in Brussel toe te vertrouwen aan de GGC wordt ermee uitgevoerd. Het is de wens van belgicisten, ook in Vlaamse partijen, om zoveel mogelijk bevoegdheden naar de GGC over te hevelen. Allemaal bevoegdheden die de Brusselaars zelf uitoefenen, wat betekent dat de banden tussen Vlaanderen en Brussel worden doorgeknipt. Dit vormt een voorafspiegeling van een België bestaande uit vier gewesten, waarbij Brussel een volwaardig gewest is.
Concreet werd de uitvoering van het beleidsdomein kinderbijslag toegewezen aan een overlegstructuur met de Franstalige Gemeenschap en het GGC. Onder het mom van 'schaalvergroting' zou het GGC overleg plegen met de kinderbijslagfondsen die meer dan 40.000 leden hebben in het Waals Gewest en BHG. Daardoor worden de kinderbijslagfondsen met Vlaamse wortels uitgesloten. 'Schaalvergroting' is hier dus een verbloemd synoniem voor uitsluiting!
Indien de Brusselse regering een regeling voor de kinderbijslagen zou invoeren die (niet toevallig) dezelfde is als in het Waals Gewest, zouden de Brusselse Vlamingen de facto gelijkgesteld worden met Franstaligen en Walen en zouden ze afgesneden worden van Vlaanderen. Met deze regeling is het duidelijk dat de Franstaligen de zesde staatshervorming misbruiken om de Brusselse Vlamingen in te lijven bij de Fédération Wallonie-Bruxelles, om dus de Brusselse Vlamingen af te snijden van de rest van Vlaanderen en om op termijn van Brussel een Franstalige stad te maken zonder inspraak van Vlaanderen.
Nu stellen we vast dat er een verdere stap gezet wordt in het uitschakelen van de Brusselse Vlamingen. Door de St. Emilie-akkoorden worden de Brusselse Vlamingen in feite ingelijfd bij de Fédération Wallonie-Bruxelles. Alhoewel dit een onwettige instelling is en de rechten van de Brusselse Vlamingen geschonden worden, merken wij geen protest of weerwerk van de meeste Vlaamse politici en vooral niet van de Vlaamse leden van de Brusselse regering en van de GGC. Nu wordt door hen zelfs de term 'Nederlandstalige' teruggehaald of zelfs 'Nederlandse' ter vervanging van 'Vlaamse' in de Vlaamse Gemeenschapscommissie. Ligt het BHG dan niet meer in Vlaanderen, maar in Nederland? Waarom willen deze politici de investeringen van de Vlaamse gemeenschap in Brussel wegmoffelen? Zou VGC haar energie niet beter steken in de echte uitdagingen voor de Brusselaars?
Hoe dan ook valt te vrezen dat, indien dat alles aanvaard wordt voor de gezinsbijslagen, in een volgende fase hetzelfde zal gebeuren met de bevoegdheden inzake volksgezondheid die geregionaliseerd zullen worden en later wellicht ook voor onderwijs en cultuur.

Namens het bestuur,
Geert Debruyne, voorzitter



CITATEN
SELECTIE
FRANK GOES

Tact is de kunst om je punt door te drukken zonder een vijand te maken
(Isaac Newton, 1643-1727)

Het heeft geen belang hoe snel je ergens geraakt, maar wel wat je zal doen eens aangekomen
(Oud Chinees spreekwoord)

Een goede manier om te beginnen is te stoppen met praten en te starten met werken
(Walt Disney, 1901-1966)

Om te verbeteren moet men veranderen; om perfect te worden moet men blijven veranderen
(Winston Churchill, 1874-1965)

Voorstelling van de raad van advies van het VGV en van enkele steunpilaren

Graag stel ik de leden van de raad van advies van het VGV en enkele personen die mee het succes van het VGV maken, voor. Mijn verontschuldigingen indien er ergens iets werd vergeten.
Frank Goes



Peter Frison
Iemand die zeker niet mag ontbreken bij de voorstelling van medewerkers is Peter Frison. Dat *Periodiek* een nieuwe look kreeg sinds voorjaar 2015 is voor een zeer groot deel aan Peter te danken. Peter zorgt er mee voor dat de teksten in *Periodiek* perfect tot hun recht komen en leesvriendelijk worden voorgesteld. Hij is zeer streng wat het fotomateriaal betreft en doet geen enkele toegeving wat kwaliteit betreft.
Peter Frison is artdirector/productiebegeleider bij Davidsfonds Uitgeverij in Leuven sinds 1999. Daarvoor was hij actief in Eindhoven, Nederland. De honderd boeken die Davidsfonds Uitgeverij jaarlijks uitgeeft, passeren allemaal door zijn handen. Hij is ook de medeoprichter en -bedenker van het communicatiebureau Xpair Communication. Rond zich heeft hij, samen met zijn medeoprichter Dirk Remmerie, een creatief netwerk gespannen van getalenteerde deskundigen. Daarbuiten is hij ook vrijwillig medewerker wat communicatie en lay-out betreft bij verschillende organisaties zoals Damiaanactie, TEDxLeuven en festivals.

Onze secretaresse Marina Van Oirschot

Marina is sinds 1999 werkzaam op het secretariaat van het VGV als secretaresse. Zij zorgt op een vriendelijke en enthousiaste manier mee voor het vlotte verloop van de congressen en is ook verantwoordelijk voor de ledenadministratie. Iedereen van de raad van bestuur en elk lid van het VGV kan steeds een beroep doen op haar en zal zo snel mogelijk worden geholpen. Haar hobby's zijn: bijen, vlinderplanten, muziek en fotografie.



De meesten onder ons hebben Marcel, haar echtgenoot, reeds ontmoet bij onze symposia. Hij steekt dan een handje toe en zorgt op een professionele manier voor de fotoreportages.

Leden van de raad van advies



Prof. Jan Peers
Jan Peers (°1939) werd in 1970 Algemeen Directeur van het Sint-Rafaëlziekenhuis in Leuven en vanaf 1973 als Algemeen Coördinator (gedelegeerd bestuurder) belast met de integratie en leiding van de ziekenhuisvoorzieningen van de KU Leuven. Door overnames van een zevental ziekenhuizen realiseerde hij een nieuw universitair ziekenhuis op de Gasthuisberg en ontwikkelde hij het concept UZ Leuven. Hij werd emeritus buitengewoon hoogleraar aan de KU Leuven in 2004.
Jan Peers vervulde een belangrijke rol in de ontwikkeling van het gezondheidszorgsysteem in ons land als adviseur voor verschillende ministers van Volksgezondheid en Sociale Zaken, als voorzitter van de Nationale Ziekenhuisraad, als lid van de Technisch geneeskundige raad van het Riziv, als lid van de Vlaamse Adviesraad voor de erkenning van zorginstellingen en als bestuurder van ziekenhuisinstellingen. In 1998 werd hij door de federale regering belast met het opstellen van een rapport over de gezondheidszorg in België.
Prof. Peers is stichter en actief voorzitter van Unisoc, de werkgeverskoepel van de socialprofitsectoren en oprichter van diverse initiatieven binnen de Brusselse gezondheidszorg, zoals de vzw Huis voor Gezondheid en vzw Zorgzoeker. Jan is een jaargenoot van mij en ik noemde hem eens de vader en de moeder van Gasthuisberg.



Prof. Philippe Vandekerckhove

Prof. dr. Philippe Vandekerckhove is gedelegeerd bestuurder van Rode Kruis-Vlaanderen. Voorafgaand werkte hij als klinisch directeur aan het UZ Leuven, waar hij ook zijn MD/PhD-diploma en erkenning als klinisch bioloog behaalde. Hij zette zijn klinische opleiding verder in het Baragwanathziekenhuis (Universiteit van Johannesburg), het Groote Schuur-ziekenhuis (Universiteit van Kaapstad), de Universiteit van Hawaï, New York University en het UZ Dijkzigt (Erasmus Universiteit, Rotterdam). Daarnaast volgde Philippe opleiding in management te INSEAD (Frankrijk) en aan de Harvard Business School. Philippe Vandekerckhove publiceerde zestig artikels in *peer reviewed* tijdschriften en schreef vijf hoofdstukken in boeken, voornamelijk op het gebied van immunologie, hematologie, bloedbanking en *evidence-based medicine*. Hij is gastdocent aan de Faculteit Geneeskunde van de Universiteit Leuven en de Universiteit Gent. Hij is voorzitter van de European Blood Alliance, voorzitter van GAP (Global Advisory Panel on Corporate Governance and Risk Management of Blood Services in Red Cross and Red Crescent Societies), lid van de raad van bestuur van de Internationale Federatie van het Rode Kruis en Rode Halve Maan, en van het investeringscomité Flanders' Care Invest van de Vlaamse overheid.



Prof. Danny De Looze

Prof. Danny De Looze behaalde in 1986 zijn diploma Doctoraat in de Genees-, Heel- en Verloskunde aan de RUG en volgde zijn opleiding als Geneesheer Specialist in de Gastro-enterologie aan het UZG. In 1995 behaalde hij ook zijn Doctordiploma in de Biomedische Wetenschappen aan de RUG.

Hij startte als wetenschappelijk medewerker aan het UZ Gent, Dienst voor Gastro-enterologie, en is daar vanaf begin 2000 tot heden kliniekhoofd van diezelfde dienst.

Hij was en is als bestuurslid of voorzitter actief in verschillende beroepsverenigingen, zoals de BSGIE (Belgian Society for Gastro Intestinal Endoscopy) en het VVGE (Vlaamse Vereniging voor Gastro-enterologie).

Hij was betrokken bij de organisatie van verschillende congressen in binnen- en buitenland en werkte regelmatig samen met de media.

Prof. dr. De Looze heeft een belangrijk aantal publicaties in *peer reviewed journals* en in vulgariserende tijdschriften. Naast zijn activiteit als raadslid van het VGV is hij bestuurslid bij het Davidsfonds en bij de Vlaamse Diabetesvereniging.



Prof. Louis Denis

Prof. dr. Louis Denis studeerde af in Gent en specialiseerde als uroloog aan het Medical College in Virginia in 1963. Hij werd directeur van het Oncologisch Centrum Antwerpen na een academische loopbaan in de Antwerpse Ziekenhuizen en de VUB als oncologisch uroloog. Het secretariaat van Europa Uomo, de prostaatcoalitie, is hier gevestigd. Louis Denis introduceerde transrectale ultrasonografie in Europa in 1976 en was actief in de ontwikkeling van nieuwe medicatie en klinisch onderzoek in de urologische oncologie. Hij was *visiting professor* aan een aantal universiteiten wereldwijd en *Honorary member* aan zes urologische verenigingen, lid van de redactieraad van een twaalftal urologische en oncologische tijdschriften en de eerste directeur van de European Journal of Cancer. Prof. dr. Denis was stichtend lid en President van EORTC (Urological Group of the European Organisation for Research and Treatment of Cancer), Secretaris-Generaal van het UICC, Voorzitter van het IPHC (International Prostate Health Council), Voorzitter van de Vlaamse Adviescommissie Kankerpreventie (1983-1997) en Voorzitter van de patiëntengroep US TOO Belgium. Hij publiceerde meer dan vijftig boeken en driehonderd *peer reviewed* artikelen.



Prof. Rik Casteels

Prof. Rik Casteels promoveerde in Leuven als Doctor in de Geneeskunde in 1958, behaalde zijn Doctoraat Medische Wetenschappen eveneens aan de KU Leuven, en promoveerde als D. Phil. (Farmacologie) in Oxford in 1965. Hij was achtereenvolgens vorser aan het NFWO, Research worker in the Department of Pharmacology Oxford University (1962-1965) en aangesteld navorser van het NFWO (1963-1965).

In Leuven werd hij benoemd als Docent Fysiologie KU Leuven (1965-1968), professor Fysiologie KU Leuven (1969-1970), gewoon hoogleraar Fysiologie KULeuven in 1970 en diensthoofd van het Laboratorium voor Fysiologie van de KU Leuven (1971-1983).

Aan de KU Leuven oefende hij de functies uit van voorzitter van de Onderzoeksraad van de Faculteit Geneeskunde (1977-1982), Laureaat van de Smith Kline R.I.T. Prijs (1977-1979), lid van de raad van beheer van de Universitaire Stichting (1980-1985), decaan van de Faculteit Geneeskunde (1982-1990) en vicerector voor Biomedische Wetenschappen (1990-1995).

Prof. Casteels werd benoemd tot voorzitter van het beoordelingscomité voor vorsingsgsprojecten in fysiologie en basiswetenschappen van de Nationale Belgische Stich-

ting tussen 1993-1996. Rik Casteels is professor emeritus sinds 1998.



Prof. Dirk Brutsaert
Dirk Brutsaert werd op 28 februari 1937 geboren in Gent waar hij Grieks-Latijnse humaniora volgde bij de jezuïeten op het Sint-Barbara college. Aan de RUG behaalde hij de diploma's van doctor in de Genees-, Heel-, en Verloskunde (1962), Licentiaat in de Lichamelijke Opvoeding (1966), Aggregaat van het Hoger Onderwijs (1968) en volgde in het UZG een opleiding in de Cardiologie (1962-1967). In 1967 werd hij benoemd tot Gewoon Hoogleraar aan de UA waar hij het onderwijs verzorgde in de menselijke (Patho)Fysiologie. In 1981 werd hij adjunct-diensthoofd in de dienst Cardiologie van het UZA. Tijdens de zomervakanties was hij gastprofessor in de Cardiologie aan Harvard University in Boston (1968-1971), UCSF in San Francisco (1976, 1979), UCSD in La Jolla (1984), McGill University in Montreal (1987) en Université de Paris (1994-1996). Na zijn Emeritaat in 2002 werd hij Honorair Consulent in de dienst Cardiologie van het AZ Middelheim (2002-2007) was hij Voorzitter van de Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België (2004-2006), en stichtend President van de Heart Failure Association van de European Society of Cardiology (2004-2006). Dirk was tot vorig jaar een geapprecieerd lid van de raad van bestuur van het VGV en hij opende in die functie vele deuren.



Paul Van Cauwenberge
(Zottegem, 1 april 1949) is hoogleraar in de neus-keel-oorkunde aan de faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen van de UGent en voorzitter van de Vlaamse Interuniversitaire Raad Hij startte zijn loopbaan aan de UGent in 1973, was van 1999 tot 2004 decaan van de faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen en vervulde sinds 1978 verschillende mandaten in de raad van bestuur en het bestuurscollege van de Universiteit Gent. Van Cauwenberge leidde als rector de Universiteit Gent vanaf 1 oktober 2005 tot en met 30 september 2013. Als student was hij actief in het verenigingsleven aan de Universiteit Gent en als rector heeft hij ingezet op het versterken van het wetenschappelijk onderzoek aan de universiteit en het opblinken van het verouderde imago als rijksuniversiteit. Verder was hij vurig pleitbezorger voor meer sport voor en door studenten.

De Koninklijke Artsenvereniging van Antwerpen

Wie zijn zij? Wat doen zij?

De Koninklijke Artsenvereniging van Antwerpen (KARVA) vindt haar herkomst in het Collegium Medicum Antverpiense dat op 28 april 1620 werd opgericht door de stadsmagistraat. Op die historische basis kan KARVA beschouwd worden als een van de oudste medische verenigingen ter wereld. Tijdens het Franse tijdvak (1794-1815) worden alle goederen van gilden of beroepsverenigingen verbeurdverklaard. Het Collegium heeft geen wettelijk bestaan meer, maar leeft voort als een soort vriendenkring zonder officieel gezag. In 1834 wordt de vereniging nieuw leven ingeblazen met de oprichting van de Société de Médecine.
Ondertussen is er meer activiteit gekomen binnen de Antwerpse artsengroep. In 1872 wordt een Cercle Médical d'Anvers gesticht als vereniging voor het verdedigen van de beroepsbelangen en de oude artsenvereniging sluit daar noodgedwongen bij aan. De Cercle koopt in 1919 een patriciërswoning aan, gebouwd in 1850 in de Louizastraat 8, als zetel voor de vereniging. Op de eerste verdieping bevindt zich de bibliotheek, een bestuurs- en een voordrachtenzaal. In 1930 wordt de afgewerkte bibliotheek ingehuldigd door koning Albert I en krijgt ze de naam Alberteum. Deze medische bibliotheek is bestemd en toegankelijk voor de geïnteresseerde artsen. Het historisch meest waardevolle deel van de collectie is een ruime verzameling negentiende-eeuwse medische tijdschriften van de plaatselijke en regionale geneeskundige kringen van Vlaanderen. Vanuit legaten zijn oudere werken uit de 16de, 17de en 18de eeuw aanwezig.
Het gebouw is nog steeds in gebruik door de artsenvereniging KARVA voor wetenschappelijke bijeenkomsten, als ontmoetingsplaats voor huisartsen, specialisten en paramedici, en als locatie voor evenementen.
De anatomische les van dr. Van Buyten, van de hand van de Antwerpse portretschilder Frank Denys (1610-1670), is een indrukwekkend schilderij van bijna 3,50 m op 5 m en hangt in het artsenhuis sinds 1919. Het wordt beschouwd als de enige bekende anatomische les van de Zuidelijke Nederlanden. De heren die afgebeeld worden behoorden niet tot het Collegium, maar waren wel leden van de Antwerpse Chirurgenvereniging die haar oorsprong vindt in 1450.

Dr. Marc Vanderveken

Frank Goes



Frank Goes is hoofdredacteur van Periodiek en lid van de raad van bestuur van het VGV. Naast die activiteiten gaat een belangrijk deel van zijn vrije tijd naar voorbereiding van boeken (Through the Eye of the Artist/Oogafwijkingen en kunst), voordrachten omtrent Het oog en de kunst, het organiseren van evenementen in de diverse clubs waarin hij actief is, zijn werk als medisch expert en als ambassadeur voor Light for the World (een ngo die zich met blindenzorg bezighoudt).

GESCHIEDENIS VAN DE GENEESKUNDE

4000 JAAR CATARACTCHIRURGIE

Cataract of staar wordt gedefinieerd als een vertroebeling van de ooglens. Het woord komt van het Latijnse *cataracta* en/of het Griekse *katarraktès* en betekent 'waterval'. Cataractchirurgie is de meest uitgevoerde ingreep bij de mens en is een van de belangrijkste realisaties van het laatste millennium. In de VSA worden er jaarlijks meer dan drie miljoen van dergelijke ingrepen uitgevoerd. Meer dan dertig miljoen mensen wereldwijd zijn blind ten gevolge van cataract.

Reeds 4000 jaar geleden was cataract gekend door de Sumeriërs in Mesopotamië (het huidige Irak) en waarschijnlijk ook in het oude Egypte. Volgens het *Ebers papyrus* (1550 v.Chr.), behandelden de oude Egyptenaren cataract met zalven en magische bezweringen. Het is weinig waarschijnlijk dat dat iets uithaalde! (Ascaso). De oudste afbeelding van cataract vinden wij terug in een houten beeldje daterend uit de vijfde dynastie (2494-2345 v.Chr.) in het museum in Caïro. Het toont de priester Ka-äper met een witte cataracteuze linkerpupil (fig. 1). In de literatuur van de oude beschavingen zijn er multipele referenties naar cataract en zijn behandeling (Aruta, 2009). Meest waarschijnlijk werd cataract voor het eerst geopereerd in het oude Egypte. De muurschildering in het graf van Ipwy (1200 v.Chr.), die een oogarts toont die een oog behandelt, kan wel



(fig. 1) Ka-äper, Egyptisch Museum, Caïro

een behandeling van cataract door *couching* hebben voorgesteld. In 2001 vonden de archeologen het oudste bekende graf van een faraonische chirurg Skar terug, meer dan vierduizend jaar oud. Op de muurschildering werd, volgens sommigen, beschreven hoe de ingreep toen werd uitgevoerd. In dat graf vond men ook dertig bronzen heelkundige instrumenten waartussen enkele naalden, meest waarschijnlijk voor oogchirurgie.

De ingreep werd ook beschreven in de *Code van Hammurabi,* daterend van 1780 v.Chr., een van de oudste wetboeken uit het antieke Mesopotamië. De 282 wetten, opgetekend in het Oud-Babylonisch op een ca. 2,5 meter hoge stèle (nu in het Louvre in Parijs), regelden de samenleving in die tijd. Een van de wetten vermeldt

de beloning die een arts zou krijgen wanneer hij het zicht herstelt, alsook zijn straf (afhakken van de hand) indien het slecht zou aflopen. Authentieke gegevens komen voor in de oude Hindoegeneeskunde. De Indiase arts Maharshi Sushruta beschreef voor het eerst de *couching*-procedure in *Sushruta Samhita Uttar Tantra,* een Oudindisch medisch handboek (800 v.Chr.) (Duke Elder, 1969, Mangathayaru). Met de techniek van *couching* wordt de sclera doorboord met een gebogen scherpe naald en drukt men de troebel weg uit de pupilopening. Toen wist men nog niet waar de troebel van cataract zich bevond. De troebele lens werd dus niet verwijderd uit het oog, maar viel naar beneden in het glasvocht. Die ingreep had een hoge verwikkelingsgraad, want infectie en glaucoom waren de regel. De ingreep van *couching* raakte natuurlijk in onbruik sinds de moderne methodes werden ontwikkeld, hoewel zij tot op heden in sommige landen in Afrika en Azië waarschijnlijk nog wordt toegepast. Het is interessant te lezen dat Sushruta Samhita in de Hindoegeneeskunde cataract reeds beschreef als een opaciteit veroorzaakt door een verstoring van het oogvocht, terwijl de latere geschiedenis nog gedurende eeuwen bol stond van allerlei fantasieën en gissingen.

Later vermeldden de Romeinse auteurs Celsus (25 v.Chr.-50 n.Chr.) en Galenus (131-201 n.Chr.) dat cataractchirurgie werd uitgevoerd in de Alexandrijnse school, meest waarschijnlijk nadat de leer van Sushruta naar het Westen doorsijpelde na de Indiase expeditie van Alexander de Grote. Celsus documenteerde in zijn *De Medicina*, het oudste medische handboek, de behandeling van cataract en beschreef ook de talrijke verwikkelingen. Arabische chirurgen gebruikten later twee instrumenten voor de methode van *couching*, maar hielden de techniek aan. Ammar zou in 1015 n.Chr. de lens hebben opgezogen langs een glazen tube of naald (Garg).

In het middeleeuwse Europa bleef *couching* de preferentiële techniek. Verschillende artsen (Werner Roflinck, 1656; Antoine Maitre-Jean, 1685; Stephan Blaukaert, 1668) kwamen in de tweede helft van de 17de eeuw geleidelijk tot het besef dat cataract een troebel van de ooglens was en geen vertroebelde 'humor' zoals eeuwenlang werd gedacht. Dat werd dan voor het eerst in 1705 door Michel Pierre Brisseau aan de Franse academie gedemonstreerd.

In 1745 voerde Jacques Daviel in Frankrijk de eerste geplande extractie van een cataract uit (fig. 2). Hij werd gevraagd om het linkeroog te behandelen van de Felix-de Heremiet van Aiguilles en Provence, die zijn rechteroog al had verloren na een eerdere, mislukte staaroperatie. Toen een poging tot *couching* van de lens mislukte, besloot hij bewust om de lens in zijn geheel uit het oog te verwijderen (Pouliquen, Goes). Hij trok de *couching*-naald terug, maakte een opening in de cornea met een naald en sneed dan de cornea onderaan met gebogen schaartjes in. Met zachte druk en curette kon dan de troebele lens worden verwijderd. De patiënt herwon het gezichtsvermogen, maar na enkele dagen trad er een infectie op en het oog ging uiteindelijk verloren. Die techniek, die duidelijk moeilijker was dan *couching*, bleef lang controversieel, maar bracht uiteindelijk een revolutie in de oogchirurgie teweeg. Het was de eerste belangrijke stap in de cataractchirurgie sinds de uitvinding van *couching* in het oude India meer dan tweeduizend jaar eerder. Men kan zich moeilijk voorstellen hoe moeilijk zo'n ingreep geweest moet zijn. De patiënt ging zitten op een stoel in een slecht verlichte kamer, want de pupil moest groot zijn opdat de lens zou kunnen worden verwijderd. Maar de kamer kon ook niet te donker worden gemaakt, want de arts moest toch ook nog kunnen zien! Pupilverwijdende druppels werden immers veel later ontdekt (1801, Karl Himly). De patiënt moest stevig worden vastgehouden door twee assistenten. Het oog werd niet verdoofd, want verdovende druppels werden pas later in 1814 ontdekt door Carl Koller in Wenen. De chirurg moest dus snel en accuraat werken (fig. 3). Men kan zich de pijn indenken en de kracht die de assistenten dienden te gebruiken om de arme patiënt onbeweeglijk te houden. Wij vragen ons af hoeveel van de meer dan duizend oogartsen in België in staat zouden zijn om zo'n ingreep succesvol uit te voeren.

In 1795 voerde Casamata, een arts verbonden aan het hof van Dresden, voortgaande op een idee van de Italiaan Tadini, als eerste een lensimplantatie uit. Hij gebruikte hiervoor glas, een materiaal dat veel te zwaar was en de ingreep mislukte totaal.

Hoewel de algemene verdoving bekend was sinds 1846, was dat niet de ideale techniek voor oudere patiënten. Lokale, retrobulbaire en peribulbaire verdoving werden ingevoerd respectievelijk door Knapp in Parijs in 1884



(fig. 2) Jacques Daviel



(fig. 3) Cataractingreep in de tijd van Daviel

en door dr. David Davis II in de VSA in 1983.
Geleidelijk aan werden er kleine verbeteringen aan de techniek van Daviel aangebracht, maar de basistechniek bleef meer dan tweehonderd jaar ongewijzigd. De cornea werd geopend over ongeveer 180° en de cataract werd uit het oog gedrukt. Verschillende technieken werden daarvoor gebruikt; een aangepaste forceps werd ontwikkeld door Arruga in Spanje, een suctiecup werd ontwikkeld door Barraquer in Barcelona en een techniek waarbij koude het aanvriezen van de lens aan de cryoprobe toeliet, werd in Polen ontwikkeld door Krwawicz. Gedurende de eerste helft van de 20ste eeuw bleef de intracapsulaire cataractchirurgie, waarbij de lens samen met het kapsel werd verwijderd, de norm. Gedurende de tweede helft van de 20ste eeuw kwam men dan tot het inzicht dat extracapsulaire extractie van de lens, waarbij het achterste kapsel in het oog werd gelaten, minder verwikkelingen creëerde en die methode wordt tot op heden nog gebruikt.
Ondertussen werd in 1948 door dr. Kenneth Swan in Oregon, VSA voor het eerst een operatiemicroscoop voor oogchirurgie gebruikt. Die techniek raakte dan algemeen verspreid vanaf de jaren 1970. Tot dan gebruikte men ofwel het blote oog, ofwel een loepbril die maximaal 4x-vergroting gaf. De moderne operatiemicroscoop vergroot tot 20x.
De grote stap in cataractheelkunde kwam toen Harold Lloyd Ridley op 29 november 1949 in het St. Thomas Hospital in Londen voor het eerst bij een dappere vrijwilligster, een 45-jarige verpleegkundige van het ziekenhuis, een kunstlens in het oog aanbracht nadat de eigen troebele lens werd verwijderd. Een van zijn assistenten had hem op het goede pad gezet door te vragen: 'Dr. Ridley, u verwijdert de troebele lens, maar u plaatst niets in het oog in de plaats.' De operatie slaagde zonder complicaties. Ridley koos als materiaal voor het implantaat perspex acrylmateriaal. Hij had jarenlang piloot-luitenant Gordon 'Mouse Cleaver' behandeld, die in 1940 stukjes perspex van de cockpit in beide ogen kreeg tijdens een luchtgevecht. Het viel Ridley op dat de stukjes die niet uit het oog konden worden verwijderd, geen aanleiding gaven tot reactie, vandaar de keuze voor dat materiaal. Zijn techniek van inplanting van een kunstlens ter vervanging van de eigen lens die werd verwijderd, werd niet onmiddellijk aanvaard en kreeg vooral weerwerk van de academische overheden. Hoewel hij nu voor het eerst een oplossing had voor de volledige genezing van cataract, werd Ridleys succes in eerste instantie onthaald met dedain, zelfs met vijandigheid. Het bracht ook Ridley professioneel en persoonlijk nadeel toe. Hij kon toen nog niet dromen dat het later de meest uitgevoerde ingreep bij de mens zou worden. Ridley kreeg uiteindelijk dan wel erkenning, maar enkel nadat in 1974 het Amerikaanse congres het FDA kon overtuigen (Fig. 4). Dat gebeurde toen de welbekende acteur Robert Young dankzij een succesvolle bilaterale lensimplantatie zijn carrière kon voortzetten en dat op tv bekendmaakte. In 2000 werd de 94-jarige Ridley geridderd door koningin Elizabeth II. Het was ook met vallen en opstaan dat de chirurgen later de beste plaats – voorkamer, achterkamer, of iris – voor het plaatsen van zulk een kunstlens zouden vinden. Voor het gebruik van een lensimplant ter vervanging van de verwijderde lens diende de geopereerde te worden geholpen met een zware afakiebril van gemiddeld 12D voor de correctie van de verwijderde lens. Die bril was zeer zwaar en had ook vele beperkingen qua gezichtsveld en kleurgewaarwording. Daarenboven kon er slechts worden geopereerd wanneer beide ogen cataract hadden, want anders werd het verschil in grootte van het beeld tussen beide ogen te storend.
De eerste patiënten van dr. Ridley hadden, na de lensimplanting, nog een hoge myopie van -15 en -20D. Men wist toen niet hoe men de berekeningen diende te maken opdat de patiënt na de ingreep een zo klein mogelijke zichtafwijking zou hebben. Men kende het brekend vermogen van de kunststof waaruit de lens werd vervaardigd onvoldoende en had toen geen weet van de verhouding tussen ooglengte en brekend vermogen van de lens. Weinstein ontwikkelde in 1966 een methode om de ooglengte te bepalen met ultrageluid. Aangepaste formules om uit die metingen de juiste sterkte van de te implanteren lens te berekenen werden achtereenvolgens door H. Gernet in 1970, C.D. Binkhorst in 1972 en later vele anderen waaronder Colenbrander, Fyodorow, Shammas, Sanders et al., Hoffer, Haigis, Holladay op punt gesteld. Ondertussen had Cornelius Binkhorst in Nederland aangetoond dat het corneale endotheel erg belangrijk was en dat atraumatische cataractchirurgie de norm diende te zijn.
In 1967 voerde Charles Kelman de faco-emulsificatie in. Hij gebruikte dezelfde techniek die de tandarts toen en nu nog gebruikt om tandsteen te verwijderen. Hij verbrijzelde en verweekte de lens met ultratonen zodat zij daarna kon worden opgezogen langs een kleinere opening in het oog. Dat was de stap naar de kleine incisie-chirurgie waarbij de opening in het oog slecht 3 mm, en vandaag minder dan 2 mm is. Voor de techniek


(fig. 4) Sir Nicolas Harold Lloyd Ridley

van Kelman werd het oog opengesneden over 7 tot 9 mm. Het gevolg van de kleine incisie-techniek was dat het risico op verwikkelingen zoals infectie spectaculair daalde en dat geen hechtingen meer nodig waren om die kleine wonde te sluiten. Het oog genas sneller en er was minder risico op astigmatisme. Die techniek maakte het ook mogelijk dat het oog enkel met oogdruppels kon worden verdoofd. Dr. Richard Fichman deed dat voor het eerst in 1993.

Ambulante cataractchirurgie, waarbij de patiënt in een separaat centrum, onafhankelijk van het ziekenhuis, wordt behandeld, werd in de VSA voor het eerst toegepast einde jaren 1960. In de Benelux werd dit voor het eerst in het Goes Oogcentrum gerealiseerd in 1985. Sinds vele jaren wordt cataractchirurgie voor meer dan 98% op een dergelijke manier uitgevoerd.

Lasercataractheelkunde, waarbij een Yag- of Erbiumlaser werd gebruikt in plaats van faco-emulsificatie, kwam op de markt in 1991 (J. Dodick, M. Colvard, D. Eichenbaum), maar brak niet door (Garg). Tot voor vijftien jaar waren er enkel implantlenzen op de markt met één focus. De lens gaf een scherp beeld op één welbepaalde afstand. Verdere verbeteringen kwamen en komen er nog steeds met de aanpassing van de modellen voor lensimplanting. Multifocale lenzen, die een goed zicht toelaten op verschillende afstanden, en torische lenzen, die astigmatisme corrigeren, zijn de regel sinds meer dan tien jaar.

Sinds vijf jaar wordt nu de Femtosecondlaser (een laser met een pulsduur van 10^{-15} s) gebruikt om een aantal stappen van de ingreep te maken, zoals het maken van de opening in het voorste kapsel, het fragmenteren en gedeeltelijk verweken van een deel van de lens en het realiseren van incisies of openingen in de cornea. Die aanvullende techniek maakt de ingreep duurder maar ook veiliger en preciezer.

Wat zal de toekomt brengen?

1. Elke patiënt zal een op maat gemaakte en eventueel met 3D-laser geprinte lens krijgen.
2. De ingreep zal bilateraal in één sessie worden uitgevoerd.
3. Een belangrijk deel van de ingreep zal met laser en door techniekers worden gerealiseerd.

Bibliografie

Apple, D., *Sir Harold Ridley and his fight for sight*, 2006, 1-316, Slack.

Aruta, A., Marenco, M., Marinozzi, 'History of cataract surgery', *Med Seculi*, 21:403-428, 2009.

Ascaso, F.J., Huerva, V., *The history of cataract surgery,* Edited by Farhan Husain Zaidi, 75-89, 2013.

Ascasco F.J, Cristobal JA *The oldest cataract in the Nile valley,* J. Cataract Refr Surg 2001; 27:1714-1715

Daviel, J., *Un oculiste au Siècle des Lumières*, Odile Jacob, 1-288, 1999.

Duke Elder, St., *System of Ophthalmology*, Henry Kimpton, London.

Garg, in F. Goes, *The eye in History*, Jaypee Brothers Med. Pub., India, 2013, 371-393

Goes, F. *The eye in history*, Jaypee Brothers Med. Pub., India, 2013, 1-502.

Goes, F. *Het oog ontrafeld*, Jaypee Brothers Med. Pub. India, 2014.

Mangathayaru, K., *Pharmacognosy:an: An Indian perspective*, Pearson Education, India, 2013, p. 2.



POLITIEKE ACTUALITEIT

DE VLUCHT NAAR EUROPA

Samenvatting
Naar aanleiding van de recent toegenomen vluchtelingenstroom naar Europa wordt eerst de omvang van het probleem geschetst. Daarna wordt de asielprocedure besproken, samen met de verdragen die ermee verband houden. Vervolgens wordt ruime aandacht besteed aan mogelijke oplossingen: het oppikken van bootvluchtelingen, de organisatie van de opvang, het preventief beleid in vluchtelingenkampen, ontradingsmaatregelen en de causale aanpak. Tot slot wordt besproken welke maatregelen in het licht van de vroegere immigratie voor Vlaanderen wenselijk en haalbaar zijn.

VOORAF

Alleen al van januari tot augustus 2015 verdronken 2.643 mensen in zee op zoek naar een beter leven in Europa[1]. Daaronder waren vluchtelingen uit een oorlogsgebied, mensen die een dictatoriaal regime niet langer verdroegen en ook mensen die een hoger inkomen zochten. Hoe dan ook, wanhopige mensen, die hun lot willen verbeteren, zien verdrinken laat niemand onberoerd.

DE VLUCHTELINGEN

Hoeveel?

Volgens het Europese grensbewakingsbureau Frontex zijn de eerste negen maanden van dit jaar al meer dan 710.000 migranten de *Europese Unie (EU)* binnengekomen[2]. In 2014 werden in de hele EU 626.000 asielaanvragen ingediend, het hoogste aantal sinds de Kosovo-crisis in 1999-2000; prognoses voorspellen voor 2015 een miljoen asielzoekers in de hele Unie[3].
Een gekende stelling is dat Europa relatief weinig doet, aangezien 95 % van de 4 miljoen Syrische vluchtelingen opgevangen wordt in vijf landen: Turkije, Libanon, Jordanië, Irak en Egypte[4, 5]. Daarop antwoordt Paul Scheffer dat die vluchtelingen hoofdzakelijk naar Noordwest-Europa zullen komen en dat je hun aantallen met vier mag vermenigvuldigen in het licht van de gezinshereniging[6]. Het is bovendien merkwaardig dat de Golfstaten (Quatar, de Verenigde Arabische Emiraten, Saudi-Arabië, Koeweit en Bahrein) quasi geen Syrische asielzoekers hebben erkend[4].
In *België* vroegen tijdens de eerste acht maanden van 2015 17.000 mensen asiel aan: bijna evenveel als in gans 2014. In 2014 kreeg België bovengemiddeld veel aanvragen te verwerken in vergelijking met de rest van Europa: 2,1 per 1.000 inwoners volgens Eurostat: bijna het dubbele van het EU-gemiddelde, 1,2 pro duizend[4]. Eind september 2015 was het aantal asielaanvragen in België opgelopen tot 22.266[7]. Het recordjaar was 2000 met 42.691 aanvragen[8].

Van waar komen ze?

In 2014 kwamen de asielzoekers die aanklopten in *Europa* hoofdzakelijk uit Syrië en verder uit Irak, Afghanistan, Servië + Kosovo, en Eritrea[9]. In de eerste zeven maanden van 2015 vormden Irak, Syrië, Afghanistan en Somalië de top vier in *België*[3]. De Amerikaanse politicoloog James Paul wijst erop dat de eerste drie genoemde landen zijn ingestort nadat het Westen er interveniëerde om hun regime te vervangen[10].

ASIELPROCEDURE, VERDRAGEN EN "HOTSPOTS"

Asielprocedure

In België gebeurt de registratie van een asielaanvraag bij de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ), die onderzoekt of België verantwoordelijk is voor de behandeling van de aanvraag. De opvang en de begeleiding gebeuren door Fedasil, eerst in collectieve open opvangcentra, na vier maanden eventueel in een individuele structuur. Intussen wordt de asielzoeker ondervraagd door het Commissariaat-Generaal Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS), dat de aanvraag onderzoekt en een beslissing neemt. Die beslissing is ofwel een erkenning als vluchteling, ofwel het statuut van 'subsidiaire bescherming' (voor asielzoekers die niet aan de criteria van het vluchtelingenstatuut voldoen, doch een ernstig risico lopen bij terugkeer naar het land van herkomst), ofwel weigering. In het laatste geval kan de asielzoeker nog beroep



en eventueel cassatieberoep aantekenen, doch na definitieve verwerping krijgt hij/zij het bevel om het grondgebied te verlaten[8, 11].

Conventie van Genève betreffende de Status van Vluchtelingen

Dit verdrag, opgesteld door de Verenigde Naties in 1951 en aangevuld met het protocol van New York in 1967, bepaalt wie in aanmerking komt voor de status van vluchteling en aan wie dus asiel moet worden verleend, en welke rechten aan de al dan niet als vluchteling erkende asielzoeker worden toegekend. Het verdrag definieert de vluchteling als elke persoon die uit gegronde vrees voor vervolging wegens zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging, niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil terugkeren. Het verdrag verbiedt de asielzoekers uit te wijzen of terug te sturen naar het land van herkomst indien zij het risico lopen vervolgd te worden[1, 12, 13].

Een zwak punt van die Conventie is evenwel dat zij zich niet bekommert om het draagvermogen van de opvanglanden[14]. En Teun Voeten, cultureel antropoloog en oorlogsfotograaf, wijst erop dat economische vluchtelingen dit humanitair systeem misbruiken zodat oorlogsslachtoffers dreigen uit de boot te vallen[15].

De Verdragen van Schengen

Dit zijn overeenkomsten tussen een aantal Europese landen (1985) om het vrije verkeer van personen mogelijk te maken binnen het grondgebied van deze landen (de 'Schengenzone') door afschaffing van de personencontrole aan hun gemeenschappelijke grenzen. Zo ontstond vanaf 1993 een interne Europese markt met vrij verkeer van kapitaal, goederen, diensten en personen. De Schengenzone omvat nu 22 EU-lidstaten + IJsland, Noorwegen, Zwitserland en Liechtenstein. De Schengenlanden spraken ook af dat zij doeltreffende controles aan de buitengrenzen zouden uitvoeren en dat controles aan de binnengrenzen gedurende een beperkte periode kunnen worden verricht indien de openbare orde of de nationale veiligheid dit vereisen[16].

Op laatst vermelde afspraak baseerde Duitsland zich om de grens met Oostenrijk tijdelijk te sluiten wegens de zeer hoge toevloed van asielzoekers[17]. Doch het was Angela Merkel die voordien de Dublinregels (cfr. i.) met de voeten trad door aan te kondigen dat asielzoekers uit Hongarije en Oostenrijk meteen zonder papieren konden doorreizen naar Duitsland[18] en de bezorgdheid daarover afwimpelde met 'Wir schaffen das'[18, 19].

De Dublinverordening

Dit is een EG-verordening die in 2003 van kracht werd en regelt welke staat in Europa verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek. Uitgangspunt van de verordening is eveneens dat een asielzoeker zijn asielaanvraag in één EU-land behandeld krijgt. De voornaamste criteria zijn: 1. De lidstaat waar het eerste asielverzoek is ingediend, stelt vast welke eventuele andere lidstaat verantwoordelijk is voor de asielzoeker en

2. De lidstaat waar het eerste asielverzoek is ingediend, is verplicht om de asielzoeker terug te nemen die zich in een andere lidstaat ophoudt en daar opnieuw een asielverzoek heeft ingediend[20].
Concreet, volgens Marc Bossuyt, voormalig Commissaris-generaal voor de Vluchtelingen: 'De Dublinverordening bepaalt dat het land waar een asielzoeker binnenkomt - vooral Griekenland en Italië - verantwoordelijk is voor het behandelen van zijn asielaanvraag. Als een asielzoeker via Italië naar België doorreist, heeft ons land het recht om die asielzoeker naar Italië terug te sturen.'[21] Doch 'Iedereen die de situatie in Italië en Griekenland kent, weet dat dit waanzin is' zegt professor Etienne Vermeersch[22], want Italië en Griekenland kunnen of willen die regel niet toepassen[23, 24, 25] en dus kunnen we die asielzoekers niet naar die landen terugsturen omdat de registratie daar niet gebeurd is[26]. Ook Marc Bossuyt stelt vast dat in Griekenland geen vingerafdrukken meer worden genomen en besluit dat de Dublinverordening niet meer functioneert, noch juridisch, noch feitelijk[27].

"Hotspots"
De EU-Commissie werkt aan een plan voor opvangkampen in 'frontzones' aan de buitengrenzen van de EU ('hotspots'), vooral in Italië en Griekenland om te voorkomen dat vluchtelingen zomaar zonder registratie doorreizen naar Noordwest-Europa. De bedoeling is: registratie, screening, uitfiltering van economische migranten en terugzending van wie geen recht heeft op asiel. Daarvoor wil de EU-Commissie experts, onder meer tolken, leveren die helpen bij ondervraging en het afnemen van vingerafdrukken[24, 28, 29, 30, 31, 32, 33].

MOGELIJKE OPLOSSINGEN
Voor de meeste hieronder besproken voorstellen werd het initiatief genomen door de EU; ze worden door de lidstaten geïmplementeerd.

1.Oppikken van bootvluchtelingen
Els Keytsman, directeur Vluchtelingenwerk Vlaanderen, schreef het in april ll. terecht: 'De eerste actie die Europa moet organiseren, en dat zonder enige aarzeling, is het redden van drenkelingen'[34].
Intussen is 'Mare nostrum', de vroegere organisatie van Italië voor reddingsoperaties in de Middellandse Zee tussen oktober 2013 en einde 2014, succesvol vervangen door 'Triton' onder leiding van de EU-organisatie Frontex; ook het Belgische marineschip 'Godetia' werkt hieraan mee[35, 36, 38, 39]. De reddingsacties van Artsen zonder grenzen in de Middellandse Zee verdienen eveneens onze waardering.

Na maandenlang masseren en uiteindelijk een stemming op 22 september ll. drukten, tegen de zin van Tsjechië, Slowakije, Hongarije en Roemenië, de andere EU-lidstaten een bindend spreidingsplan met quota door voor 120.000 extra asielzoekers de komende twee jaar. Samen met de 40.000 waartoe eerder beslist werd, brengt dat de teller op 160.000[40, 41, 42, 43]. In het zog van deze beslissing beraadde de EU zich verder over verbetering van de initiële opvang door hotspots, over terugkeerbeleid van uitgeprocedeerden, over preventief beleid door bijkomende hulp in vluchtelingenkampen rond oorlogsgebied en over betere bewaking van de EU-grenzen[31, 33, 44].

2. Organisatie van de opvang
Hotspots aan de buitengrenzen van de EU
De Europese Commissie is in Catania op Sicilië een eerste hotspot aan het installeren en er komt binnenkort ook een in de haven van Piraeus, nabij Athene[24]. Er wordt ook gepleit voor de oprichting van een hotspot in Servië[30].

Spreiding van de asielzoekers
Aangezien in mei ll. reeds beslist werd 40.000 asielzoekers over de EU te spreiden, komt het totaalaantal nu op 160.000 voor de volgende twee jaar. De verdeling over de participerende EU-landen gebeurt volgens bindende quota die ook bij volgende gelegenheden zullen gehanteerd worden[44, 45, 46]. Volgens Marc Bossuyt zal het spreidingsplan de vluchtelingenstroom niet stoppen en 'Niemand kan het onbeperkte aan'[21].
Aan België wordt gevraagd 3,8 % van de 120.000 of 4.500 asielzoekers op te vangen[40, 41, 47].
Einde september ll. telde het Belgische opvangnetwerk 23.077 bedden[7], doch het is de bedoeling dat aantal tegen het einde van 2015 op te drijven tot 36.000[48, 49].

Terugkeerbeleid en lijst veilige landen
Het terugkeerbeleid is een belangrijk onderdeel van het vluchtelingenplan van de EU: de EU-Commissie neemt zich voor strenger te reageren als lidstaten de richtlijnen inzake terugkeer niet correct uitvoeren[45].
Sinds 2007 is het aantal personen dat uit België vrijwillig terugkeert naar het land van herkomst toegenomen van gemiddeld 2.897 per jaar (2005-2009) naar jaarlijks gemiddeld 4.028 in de periode 2010-2014[50]. Wie terugkeert heeft recht op een terugkeerpremie en onder bepaalde voorwaarden op een reïntegratiepremie, doch de vraag is of die laatste voldoende hoog is om terugkeer aantrekkelijk te maken[51].
Om misbruik van het asielsysteem door economische immigranten te voorkomen wordt aan een Europese lijst met veilige landen gewerkt, zodat dossiers sneller kunnen afgehandeld worden. Op die lijst komen voor: de Balkanlanden Albanië, Bosnië, Macedonië, Kosovo, Montenegro, Servië en Turkije[45, 47].

Tijdelijk verblijf
Professor Etienne Vermeersch pleit voor een tijdelijk statuut: "Vluchtelingen hebben de hoop en de plicht terug te keren als de oorlog voorbij is"[22]. Dat stand-



punt wordt gedeeld door Bart De Wever[52] en de N-VA, die meer vluchtelingen een tijdelijke status willen geven, zoals Zweden, Nederland en Spanje[53]. Ook John Crombez is voorstander van een tijdelijk statuut, doch de SP.A heeft het er moeilijk mee[54]. Na ruim overleg[55] besliste de federale ministerraad om het statuut van vluchteling te beperken in de tijd tot 5 jaar, waarna het wordt herbekeken, en dat alle nieuwkomers voortaan een engagementsverklaring moeten tekenen, waarin ze de Europese rechten, plichten, waarden en vrijheden zullen respecteren[56, 57]. Hoe langer echter oorlog of dictatuur duren, des te kleiner wordt wellicht de kans op terugkeer [3].

Apart sociaal statuut

Bart De Wever stelde voor om vluchtelingen slechts geleidelijk toegang te verlenen tot de sociale zekerheid (SZ)[52] en N-VA Kamerlid Sarah Smeyers diende een wetsvoorstel in waarbij aan de vluchtelingen, doch ook aan alle Belgen onder meer de expats, pas volledig kindergeld wordt toegekend na hier 4 jaar gewoond te hebben[58], waarbij wordt verwezen naar Denemarken[59, 60]. N-VA maakt zich sterk dat het wetsvoorstel niet in strijd is met de Conventie van Genève[58] over dezelfde rechten inzake bescherming door de SZ voor vluchtelingen als voor onderdanen van het land[1, 61]. Toch blijft de vraag of het voorstel niet zal botsen met het feit dat het kindergeld een gemeenschapsbevoegdheid is.

Gwendolyn Rutten legde met Open VLD een zachter voorstel neer: al wie een leefloon krijgt moet een integratiecontract ondertekenen. Dat houdt in: taallessen, een traject naar werk, vrijwilligerswerk, altijd op maat van de persoonlijke situatie[62].

Vlaams inburgeringsplan

De eerste opvang en de asielaanvragen zijn federale materie, doch alles wat daarop volgt is voor de deelstaten: inburgering, huisvesting, begeleiding naar werk, gezondheids- en welzijnszorg, onderwijs[63]. Liesbeth Homans, Vlaams minister van Inburgering en Integratie, belooft zich in te zetten voor de in Vlaanderen verplichte inburgering - pas sinds recent ook verplicht in Wallonië en nog niet verplicht in Brussel[64] als speerpunt van het Vlaamse integratiebeleid[65]. Ook minister-president Geert Bourgeois spreekt duidelijke taal: 'We vragen mensen zich te integreren, met een klemtoon op het aanleren van onze taal en het respecteren van onze waarden en normen. We vragen ook dat wie kan werken, een job aanneemt'[66].

3. Preventief beleid in vluchtelingenkampen

Liesbeth Van Impe schrijft: 'We moeten het debat blijven voeren over de vraag of we hen niet beter in de eigen regio kunnen opvangen en of we daar niet meer in moeten investeren'[67]. Marc Bossuyt beaamt dat en pleit ervoor dat de Europese landen voor die opvang meer zouden betalen dan ze nu doen[21]. Ook Herman Van Rompuy gaf toe aan Kathleen Cools dat de EU onvol-

doende de landen rond Syrië die vluchtelingen opvingen gesteund had[68]. Het gaat hoofdzakelijk om vluchtelingenkampen in Turkije, Libanon en Jordanië[44]. Recent legde de Europese Commissie nog eens 1,7 miljard euro op tafel voor internationale organisaties die zich om het lot van de vluchtelingen bekommeren: 1 miljard voor hulp aan Syrische vluchtelingen in de kampen vooral in Turkije, en ook steun voor de Balkanlanden om de migratiestroom te beheersen[31, 32, 44, 69]. Ook België schonk recent 30 miljoen voor de vluchtelingenkampen bovenop de 20 miljoen van de voorbije jaren[70].
Doch er zit ook een adder onder het gras: Erdogan vroeg in ruil voor het runnen van de kampen in Turkije, behalve meer geld, dat de onderhandelingen over de Turkse toetreding tot de EU zouden heropgestart worden[71, 72, 73, 74]. Angela Merkel bezweek voor de druk: ondanks haar vroeger terughoudender standpunt van "geprivilegieerd partnerschap" voor Turkije, stelde zij zowel Duitsland als de EU voor een voldongen feit[75].

4. Ontradingsmaatregelen

Betere bewaking van de EU-buitengrenzen

'Zolang de buitengrenzen een zeef zijn, moeten de lidstaten de binnengrenzen kunnen controleren' is het advies van Marc Bossuyt[21]. En Luuk van Middelaar formuleert het plastisch: 'Je kan pas gastvrij zijn als je een deur hebt'[28]. Europese Commissievoorzitter Jean-Claude Juncker pleitte voor een versterking van Frontex, het Europees agentschap voor grensbewaking, om een ongecontroleerde toevloed van illegale migranten te beletten[36]. Op 8 oktober ll. beslisten de EU-ministers om vóór eind 2015 een concreet voorstel te doen om van de controle van de buitengrenzen een collectieve verantwoordelijkheid te maken [37].

Aanpakken van mensensmokkelaars

Frederica Mogherini, Hoge Vertegenwoordiger voor het Buitenlands Beleid van de EU, bevestigde dat er een militaire missie voor de Libische kust komt om de boten van de mensensmokkelaars te vernietigen [76]. Minister van Binnenlandse Zaken Jan Jambon liet weten dat de politie in België gerichte controles gaat houden in grensgebieden, op luchthavens, treinverbindingen en langs routes die regelmatig gebruikt worden door smokkelaars[77]. Of dat alles de migratiestromen zal stoppen, is maar de vraag[26].

Recht op gezinshereniging verstrengen

De federale regering besliste om de regels inzake gezinshereniging gevoelig te zullen verstrengen[55].

"Pushbacks"

Het terugduwen van bootjes met vluchtelingen in de wateren van het land waarvan ze vertrokken waren, - naar Australisch voorbeeld[78] – werd door het Europees Hof van de Rechten van de Mens veroordeeld [1].



Propagandaoffensief IS

Een ontradingsmaatregel uit onverwachte hoek is het propagandaoffensief van Islamitische Staat (IS) om de exodus uit Syrië en Irak naar Europa te stoppen[79].

5. Causale aanpak

Ontwikkelingshulp

Het is evident dat ontwikkelingshulp de economische migratie doet afnemen op voorwaarde dat die hulp niet in de zakken van corrupte regimes terechtkomt[26, 80, 81, 82, 83, 84].

Beëindigen van oorlogen en vervanging van dictaturen

De Westerse militaire aanpak in Afghanistan, Irak en Libië leidde niet tot stabiele democratieën[85, 86, 87]. De vluchtelingenstroom komt trouwens hoofdzakelijk uit de eerste twee landen en uit Syrië.
Syrië is een wespennest. Wouter Beke[88] en Etienne Ver-

meersch[22] pleitten voor een militair ingrijpen om IS uit te schakelen, doch hiervoor is een VN-mandaat (dus met akkoord van Rusland) nodig[89] en zelfs als dit lukt, blijft er nog Assad[90, 91]. Of het in Syrië beter wordt na verwijdering van Assad is echter niet zeker[92, 93]. De toestand werd nog ingewikkelder sinds Poetin Assad openlijk (voorlopig?) beschermt en niet enkel IS doch ook (voor al?) andere rebellengroepen bombardeert die door de VS ondersteund worden[74, 94, 95].
Een stabiele toestand in Syrië wordt wellicht pas mogelijk na vorming van een brede eensgezinde coalitie binnen bv. de VN-Veiligheidsraad en een intensieve geduldige diplomatieke actie[85, 96, 97, 98, 99, 100].

DE ECONOMISCHE BALANS VAN ASIELZOEKERS

Aangezien Europa gemiddeld vergrijst[101], zou de immigratie van vooral jonge mensen de werkzaamheidsgraad en de vergrijzing positief moeten beïnvloeden. De situatie verschilt echter van land tot land.
In Duitsland daalde het bevolkingsaantal gevoelig [26, 102] en is de werkloosheidsgraad laag[103]. In België daarentegen groeit de bevolking van jaar tot jaar en is de werkloosheidsgraad hoger: Duitsland heeft dus meer nood aan migratie dan België. In België is er een bijkomend probleem: tussen de 20 en 64 jaar is de werkzaamheidsgraad van hen die buiten de EU geboren zijn slechts 48 % tegenover 66,7 % voor de totale beroepsbevolking[104]. Immigratie wordt dus pas economisch interessant, hetzij door aantrekken van hoogopgeleiden[105], hetzij door o.a. intensievere begeleiding naar de arbeidsmarkt[104]. We moeten ook niet te snel denken dat immigranten onze vergrijzing zullen oplossen: hun geboortecijfer past zich snel aan aan dat van ons[4].
Of onze SZ de immigratie aankan is in het eerste stadium een kwestie van aantallen[106, 107].

TOT SLOT

Kolonnes vluchtelingen te voet, anderen in volgepropte gammele bootjes, wekken gevoelens van empathie en mededogen op[108], samen met de vraag hoe we vooral mensen die met de dood bedreigd zijn[109] kunnen helpen. De praktische richtlijn wordt gegeven door de Conventie van Genève: wie uit gegronde vrees voor vervolging op de vlucht is en niet kan of wil terugkeren, heeft recht op asiel[1, 13].
De cruciale vraag is echter hoeveel we aankunnen zonder onze eigen volksgemeenschap te destabiliseren, vooral in het licht van vroegere ervaringen met immigratie[110], want massale immigratie remt integratie af. De meest recente Vlaamse Regionale Indicatoren (VRIND) over 2014 leren enerzijds dat reeds 18,4 % van de Vlamingen een herkomst heeft buiten de EU en dat dit bij kinderen onder de vijf jaar oploopt tot 1 op 3. Anderzijds is de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen bij personen geboren buiten de EU slechts 55 %, terwijl die bij de in België geboren personen tussen 20 en 64 jaar in Vlaanderen 74 % bedraagt. Verder is het aantal vroegtijdige schoolverlaters die niet het Nederlands als huistaal hebben 25 % tegenover 8 % bij hen waar dit wel het geval is[111]. Er wacht Vlaanderen dus nog een hele uitdaging met de integratie van de nu reeds aanwezige immigranten. Isabel Albers stelt vast: 'er is ook een deel mensen uit die conflictgebieden die onze normen en waarden niet delen. Dat zorgt en zal blijven zorgen voor samenlevingsproblemen'[112].
Bijgevolg kunnen we niet anders dan pleiten voor een beperkend asielbeleid, waarbij een strenge doch rechtvaardige selectie wordt doorgevoerd tussen vluchtelingen volgens de definitie van de Conventie van Genève en economische immigranten; die laatsten moeten op een menswaardige wijze teruggestuurd worden naar het land van herkomst[37, 113]. Dat betekent ook dat aan erkende vluchtelingen in eerste instantie een tijdelijk verblijfsrecht wordt toegekend[56, 57] en dat hen duidelijke richtlijnen gegeven worden niet alleen over hun rechten doch ook over hun plichten[56, 57, 65, 66].
Ten slotte moeten de inspanningen om jihadi's tijdig te detecteren en op te volgen onverminderd worden verdergezet[74].
Ons deel binnen de EU in de opvang van bedreigde vluchtelingen moeten we inderdaad doen: dat is onze menselijke plicht. Dat mag echter niet gepaard gaan met desintegratie van onze eigen volksgemeenschap: dat is de grens.
Er is bovendien een bijkomende mogelijke hulpactie in afwachting van de beëindiging van de oorlog in Syrië: substantiële en volgehouden materiële en financiele steun aan vluchtelingenorganisaties, die actief zijn in het oorlogsgebied en de omgevende regio, door de overheden in de EU-lidstaten, Vlaanderen en ook door u en mij.

Eric Ponette
27 oktober 2015

REFERENTIES

1. Jan Wouters, Nele Verlinden en Samuel Cogolati: Gooi internationale regels niet zomaar overboord – Klare taal over vluchtelingen, De Standaard 14.09.15
2. Belga: Al 700.000 migranten naar Europese Unie in 2015, De Tijd 14.10.15
3. Erik Raspoet en Jeroen Zuallaert: Misverstanden over migratie, www.knack.be 01.09.15
4. Nico Schoofs en Peter De Groote: Vijf clichés over migratie: waar of niet? De Tijd 05.09.15
5. Kris Van Haver: Europa zoekt geld voor opvang vluchtelingen dichter bij huis, De Tijd 23.09.15
6. Ruud Goossens en Lieven Sioen: Interview met de Nederlandse hoogleraar Paul Scheffer over het morele dilemma van de vluchtelingencrisis, De Standaard 26.09.15
7. Peter De Lobel: Asiel en migratie – We breken alle records, De Standaard 07.10.15
8. Dries Bervoet: Regering verlengt opvang in tenten, De Tijd 27.08.15
9. Ine Renson: Interview met Vincent Cochetel, directeur Europa van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR, De Tijd 12.09.15
10. IPS/TE: Europa heeft vluchtelingenstroom aan zichzelf te danken, www.knack.be 04.09.15
11. Asielprocedures Fedasil, www.fedasil.be
12. Jan Wouters, gewoon hoogleraar internationaal recht KU Leuven: Breek het vluchtelingenverdrag niet open, De Tijd 29.09.15

13. Internationaal Verdrag betreffende de Status van Vluchtelingen, Wikipedia 17.10.15
14. Vlerk: Migratiecrisis, 't Pallieterke 08.10.15
15. Teun Voeten: Een humanitair antwoord op de asielcrisis is niet bij progressief denkend Europa te vinden, De Tijd 21.08.15
16. Verdragen van Schengen, Wikipedia 17.10.15
17. Bart Beirlant: Duits voorbeeld krijgt navolging, De Standaard 15.09.15
18. Bart Beirlant: Berlijn wil het niet meer alleen oplossen, De Standaard 14.09.15
19. Dries De Smet: Warm welkom gaat in de koelkast, De Standaard 14.09.15
20. Dublinverordening, Wikipedia 17.10.15
21. Yves Delepeleire: Interview met Marc Bossuyt – Het is veel beter om vluchtelingen in hun eigen regio op te vangen, De Standaard 11.09.15
22. Wouter Woussen: Etienne Vermeersch over de vluchtelingencrisis, De Standaard 05.09.15
23. Daan Killemaes: De EU is zelf op de vlucht, Trends 27.08.15
24. Bart Beirlandt: De Wever vergist zich van vijand, De Standaard 28.08.15
25. Bart Sturtewagen: De akelige parallel, De Standaard 19.09.15
26. Alain Mouton: Feiten en fictie van migratie, Trends 27.08.15
27. Marc Bossuyt: Hoe de EU de controle over de migratiebewegingen verloor, www.knack.be 09.09.15
28. Luuk van Middelaar, politiek filosoof: Je kan pas gastvrij zijn als je een deur hebt, De Tijd 22.08.15
29. Kris Van Haver: Mensenstoet duwt deur EU-solidariteit op een kier, De Tijd 05.09.15
30. Kris Van Haver: Europa staat voor moment van de waarheid, De Tijd 16.09.15
31. Bart Beirlant: Aandacht verschuift naar Turkije en inperken van migratiestroom, De Standaard 23.09.15
32. Bart Beirlant: Europese Unie legt miljard op tafel, De Standaard 24.09.15
33. Kris Van Haver: Klemtoon EU verschuift naar sterkere grenswacht en terugsturen illegalen, De Tijd 09.10.15
34. Els Keytsman, directrice Vluchtelingenwerk Vlaanderen: De enige juiste reflex is nu de humanitaire, De Tijd 21.04.15
35. Bart Beirlant: Meer geld en schepen om migranten op zee te redden, De Standaard 24.04.15
36. Bart Beirlant: EU komt onder zware druk, De Standaard 20. 04.15
37. Bart Beirlant: EU-ministers werken aan strenger terugstuurbeleid, De Standaard 09.10.15
38. Kris Van Haver: EU koppelt spreiding migranten aan militaire operatie op zee, De Tijd 15.05.15
39. AVE: 5 maatregelen om vluchtelingencrisis aan te pakken, www.knack.be 13.09.15
40. Bart Beirlant: EU duwt spreidingsplan door, De Standaard 23.09.15
41. Kris Van Haver: EU-landen dringen Oost-Europa quota op, De Tijd 23.09.15
42. Isabel Albers: Genève, De Tijd 23.09.15
43. Bart Sturtewagen: Alleen solidariteit en discipline brengt hoop, De Standaard 23.09.15
44. Redactie: Spreiding asielzoekers is slechts onderdeel van groter plan, De Standaard 24.09.15
45. Bart Beirlant: Juncker stuurt economische migranten terug, De Standaard 09.09.15
46. Kris Van Haver: Vier dodelijke plagen belagen Europa, De Tijd 09.09.15
47. bar, kdr: Westelijke Balkanlanden op EU-lijst veilige landen, De Standaard 07.09.15
48. yd: Naar 36.000 bedden tegen eind dit jaar, De Standaard 11.09.15
49. Dries Bervoet: Regering minder gul voor asielzoekers, De Tijd 25.09.15
50. Peter Neelen, verantwoordelijke vrijwillige terugkeer bij Fedasil: Vrijwillige terugkeer werkt wel, De Standaard 22.09.15
51. Marjorie Blomme en Janine Meijer: Vrijwillig terugkeerbeleid schiet doel voorbij, De Standaard 19.09.15
52. Jan-Frederik Abbeloos: De euroscepsis van de N-VA-voorzitter, De Standaard 23.09.15
53. Dries Bervoet: N-VA wil vluchtelingen tijdelijke status geven, De Tijd 03.09.15
54. Pieter Blomme: Van Damme tot Damascus, De Tijd 05.09.15
55. Jan-Frederik Abbeloos: Interview met N-VA-vicepremier Jan Jambon over de N-VA-strategie in het asieldossier, De Standaard 26.09.15
56. Wim Van de Velden: N-VA duwt tijdelijk verblijf vluchtelingen erdoor, De Tijd 24.10.15
57. cv: Statuut vluchteling beperkt in de tijd, De Standaard 24.10.15
58. Isolde Van den Eynde: Pas na 4 jaar in België kindergeld, Het Laatste Nieuws 21.09.15
59. Jan-Frederik Abbeloos: Gidsland Denemarken, De Standaard 01.09.15
60. Koen Verhelst: Hoe zit het in Scandinavië, De Tijd 23.09.15
61. Marjan Justaert en Jan-Frederik Abbeloos: 3 vragen over mensen en burgers, De Standaard 24.09.15
62. Eveline Vergauwen: Open VLD wil contract voor vluchtelingen, De Standaard 28.09.15
63. Guy Tegenbos: Vluchtelingen, een Vlaamse kwestie, De Standaard 02.09.15
64. Béatrice Delvaux: Van Linkebeek naar Dallas, De Standaards 07.10.15
65. Eveline Vergauwen: Homans volgt instroom op, De Standaard 14.08.15
66. Barbara Moens: Bourgeois zoekt extra geld voor asielzoekers, De Tijd 05.09.15
67. Liesbeth Van Impe: Mensen, Het Nieuwsblad 12.09.15
68. Kathleen Cools: Interview met Herman Van Rompuy in Ter Zake, canvas 07.10.15
69.Kris Van Haver: EU-top blijft steken in vage beloften, De Tijd 24.09.15
70. cv: België schenkt 30 miljoen voor vluchtelingenkampen, De Standaard 05.09.15
71. Kris Van Haver: Turkije wringt Europese Unie arm om met hulp in vluchtelingencrisis, De Tijd 16.10.15
72. Ine Roox: Heel wat lidstaten gefrustreerd over logge Europese procedures voor hulp, De Standaard 19.10.15
73. Jean Vanempten: Vlucht naar Realpolitik door vluchtelingenstroom, De Tijd 24.10.15
74. Rik Van Cauwelaert: Verhandelbare waar, De Tijd 24.10.15
75. Dirk Rochtus: De gevaarlijke knieval van Angela Merkel, De Standaard 20.10.15
76. Bart Beirlant: Juncker zet lidstaten voor het blok, De Standaard 15.05.15
77. Redactie: Gerichte controles om mensensmokkelaars af te schrikken, Het Laatste Nieuws 21.09.15
78. Dries Bervoet: Zonder Genève nog grotere exodus, De Tijd 24.10.15
79. Lieve Dierckx: IS lanceert propagandaoffensief om exodus naar Europa te stoppen, De Tijd 08.10.15
80. Inge Ghijs: Belgen planten bossen om vluchtelingen tegen te houden, De Standaard 24.06.15
81. Eric Donckier: Migratie, Het Belang van Limburg 10.08.15
82. Peter De Keyzer: Innovatie wint altijd van Malthus, De Tijd 21.08.15
83. Mia Doornaert: Leren leven met migratie, De Standaard 31.08.15
84. Koen Schoors: Migratiepijn, De Tijd 02.09.15
85. Jean Vanempten: De zwarte schaduw van het interventionisme, De Tijd 12.09.15
86. Mia Doornaert: Obama is niet laf, maar wijs in Syrië, De Standaard 12.10.15
87. Marc Reynebeau: Onze achtertuin, De Standaard 22.10.15
88. Wouter Beke: Een militair ingrijpen tegen IS moet overwogen worden, De Standaard 04.09.15
89. Wim Van de Velden: VN-mandaat vereist voor militaire actie in Syrië, De Tijd 05.09.15
90. Jan Segers: Kanonnenvlees, Het Laatste Nieuws 12.09.15
91. Koen Vidal: Boots in de shit, De Morgen 12.09.15
92. Jelle Dehaen: Interview met de Amerikaanse auteur Robert Kaplan – Een democratie is niet per definitie beter dan een dictatuur, De Tijd 10.10.2015
93. Willy Van Damme: Het Westen heeft op het verkeerde paard gewed, www.trends.be 23.09.15
94. Erik Ziarczyk: Poetin zaait verwarring met actie in Syrië, De Tijd 01.10.15
95. Ine Roox: Poetin bepaalt het spel in Syrië, De Standaard 02.10.15
96. Luc Huyse, em. hoogleraar sociologie KU Leuven: Besparen op vrede is een dure zaak, De Standaard 03.09.15
97. Tom Sauer, docent internationale betrekkingen en diplomatie UA: We gaan toch niet de Bush-toer op, De Standaard 15.09.15
98. Jeffrey Sachs, hoogleraar duurzame ontwikkeling en speciaal adviseur voor de secretaris-generaal van de VN: Amerika kan en mag het niet alleen doen in Syrië, De Standaard 19.09.15
99. Luc Van der Kelen: Er is geen draagvlak meer voor een oorlog, Het Laatste Nieuws 28.09.15
100. David Criekemans, docent buitenlands beleid UA, internationale politiek Un. Middelburg en geopolitiek in Genève: In plaats van een factor van diplomatie te zijn, kiest België een kamp, De Tijd 07.10.15
101. Redactie: Europa 80+, De Tijd 30.09.15
102. Ine Renson: Interview met Geert Mak – Het gaat nog knakken en kraken, De Tijd 19.09.15
103. Ruben Mooijman: Willkommenskultur, De Standaard 12.09.15
104. Jasper D'Hoore: België krijgt migranten maar niet aan het werk, De Tijd 21.10.15
105. Andreas Tirez: Meer geschoolde vluchtelingen versterken Belgische economie, De Tijd 27.08.15
106. Luc Van der Kelen: Ook onze gezinnen betalen een prijs, Het Laatste Nieuws 21.09.15
107. Bart Haeck: Werkt niet, De Tijd 21.10.15
108. Karel Verhoeven: Mededogen als de cruciale politieke emotie, De Standaard 24.10.15
109. Bart Haeck: Aan de grens, De Tijd 15.09.15
110. Eric Ponette: De struikelstenen voor de integratie van moslims, Periodiek VGV nr. 2 2015
111. Barbara Moens: Bourgeois: Kloof met allochtonen is knipperlicht voor Vlaanderen, De Tijd 10.10.15
112. Isabel Albers: Lam Europa, De Tijd 03.09.15
113. Bart Beirlant: Europese christendemocraten verharden standpunt inzake migratie, De Standaard 22.10.15

FORUM

DÉ "ZWARTE PIETEN-DISCUSSIE" IN SOCIOLOGISCH EN BIOLOGISCH PERSPECTIEF

Piet Hein Jongbloet

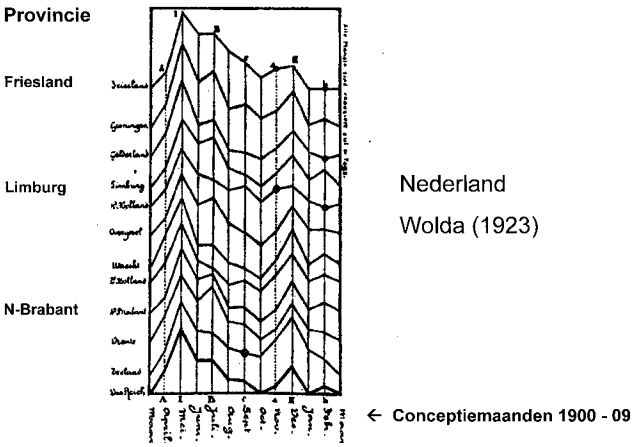
Het onderzoek naar de wortels van de Sinterklaas rituelen in alle hoeken van Europa door Arnold-Jan Scheer illustreert de wereldwijde aanwezigheid, ook in prechristelijke gemeenschappen van het merkwaardige duo Klaas en Piet. De beweringen van de anti-Zwarte Piet-lobby, als zou de Pietfiguur een racistische oprisping zijn, worden hierdoor volledig ondermijnd. De polemiek hierover gaf aanleiding tot rellen, ordeverstoringen tijdens sinterklaasvieringen, o.a. het met stenen bekogelen van 'bisschoppen'. Op het internet kregen de belagers van Zwarte Piet ongecensureerd lik op stuk, wat de antilobby weer versterkte in het grote gelijk. De Nederlandse Raad van State moest eraan te pas komen om de stad Amsterdam in het gelijk te stellen! Het kon niet uitblijven dat deze overtrokken standpunten en conclusies van Noord-Nederlandse activisten kritiekloos werden overgenomen in Vlaanderen, bij monde van Wouter Van Bellingen, directeur van het *Vlaamse Minderhedenforum* en zijn medestanders (1).

De stelling dat Zwarte Piet gelijk staat met racisme is vooral gebaseerd op 19de-eeuwse literatuur. De knecht van Sinterklaas zou zijn gemodelleerd naar de negerslaven; hij zou een stereotypering zijn van de *zwarte* medemens, aan wie allerlei negatieve kenmerken worden toegedicht: hij is lui, dom, spreekt gebrekkig en haalt rare streken uit. 'Hij wordt ten tonele gevoerd als een knecht van de meester.' Het klopt wel dat de huidige verschijningsvorm van de Zwarte Pietfiguur grotendeels teruggaat op de voorstelling van hem in een geïllustreerd kinderboekje '*Sint-Nicolaas en zijn knecht*' (1850) van de Amsterdamse hoofdonderwijzer Jan Schenkman. Sinds de protestantse reformatie in de 16de eeuw werd Sint-Nicolaas beschouwd als paaps (rooms) en het vieren van zijn verjaardag werd zo goed als verboden. Voor het eerst kreeg de Sint nu een etnisch *zwarte* helper. Hoewel de auteur prominent lid was van de *Maatschappij tot Nut van het Algemeen*, die zich juist tegen racisme en slavernij verzette, wordt hij door de anti-Zwarte Piet-lobby toch beschuldigd van racisme en gevoelens van blanke superioriteit.

Volgens A.-J. Scheer (2) is het bijzondere duo Klaas en Piet veel ouder dan 1850, een feit dat de tegenstanders van Zwarte Piet weigeren te aanvaarden. In een indrukwekkend aantal verzamelde reisverslagen vermeldt hij de 'ongetemde' Zwarte Piet in afgelegen en geïsoleerde gemeenschappen, zoals op het Friese eiland Ameland en bergdorpen in de Alpen. Nauwgezet beschrijft hij de rituelen in de oerversie, waar het helemaal niet gaat om brave kinderfeestjes, maar over steeds terugkerende elementen: *roetzwarte* of gemaskerde gezichten en vaak vermommingen in dierenvacht. De pieten zijn jonge mannen tussen 18 en 25 jaar, met op hun gezicht de *as van houtskool*. In groepjes trekken zij rond, zij dringen woningen binnen en dagen de jonge meisjes uit. In deze prechristelijke mythologie heeft ook de Klaasfiguur zijn plaats: hij is een oude bebaarde grijze man, sinds mensenheugenis deel uitmakend van het *winterzonnewendefeest*. Met de 'zwarte pieten' vormt hij een antagonistisch duo, dat het jeugdige, seksuele en dionysische incarneert. Niet toevallig vinden gelijkaardige rituelen overal plaats rond 5 december, vaak gepaard met erotische connotaties, die verwijzen naar vruchtbaarheidsrituelen. Prehistorische heiligdommen en heidense gebruiken werden in de loop van de kerstening omgevormd, waardoor zij een christelijke allure verkregen. Zo kan de transformatie van het *winterzonnewendefeest* naar het St. Nicolaasfeest hebben plaats gevonden, wel met nog de oude rituelen, grijze baard, staf en roede, strooigoed en noten, niet helemaal ontdaan van erotische connotaties. Eenzelfde transformatie naar het Paasfeest kan hebben plaats gehad bij de andere *zonnewende* op 21 juni (Stonehenge), de langste dag van het jaar. Ook hier bleven de oude rituelen, zoals klokken en paaseieren refererend aan (on)vruchtbaarheid, bewaard.

Tot hier de sociologische en cultureel antropologische gegevens. Zij blijken naadloos te passen bij de voortplantingsfysiologie van de bronstperioden bij dier en mens. Op grond van het aantal geboorten in Nederland tussen 1900 en 1909 - dus lang vóór introductie van betrouwbare geboorteplanning - beschreef Wolda (3) twee conceptiepieken, één rond de zomerzonnewende in mei-juni en één kleinere rond de winterzonnewende in december (fig. 1, onderste curve). Bij opsplitsing per provincie bleek nergens een uitzondering. Ook bij de





(fig. 1) Conceptiepieken

geïndexeerde geboorte- en conceptiecurven in Nederland, Denemarken, Finland en Zweden ziet men hetzelfde beeld, gradueel sterker uitgesproken naargelang de afstand tot de evenaar (fig. 2). Deze beide conceptiepieken zijn sinds de 17de eeuw wereldwijd terug te vinden, ook spiegelbeeldig op het zuidelijk halfrond. Net zoals de bronstperioden bij dieren worden deze toe- en afname van ei- en zaadcellen chronobiologisch gestuurd door een inwendig klokmechanisme. Dit garandeert de optimale rijping van de kiemcellen en optimale bevruchting, legsel, worp of geboorte, en niet te vergeten, ook optimale constitutie en levensduur. Massale invoering van anticonceptie sinds de 60er jaren - vooral door de hormonale (anti-ovulatoire) 'pil' - heeft het geboortepatroon tot in de 70er jaren van vorige eeuw niet grondig kunnen ontregelen, maar sindsdien is dit patroon niet langer herkenbaar (fig 3), zoals had kunnen worden voorspeld. Het Paas- en Nicolaasfeest zijn met enkele oude rituelen overgebleven in hun commerciële samenhang.

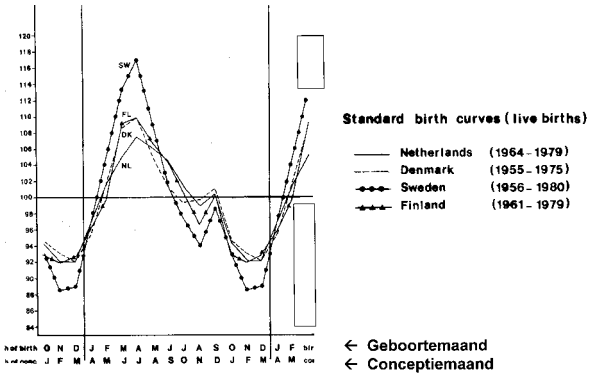
Besluit

Het Indo-Europees erfgoed omtrent Klaas en de Pieten, aangeleverd door de culturele antropologie, blijkt naadloos aan te sluiten bij de fysiologie van de voortplanting. De vraag blijft of de anti-pieten-lobby in de Lage Landen door deze argumenten tot zwijgen zal kunnen worden gebracht? Zal dit eeuwenoud en wereldwijd erfgoed onder dit geweld niet bezwijken?

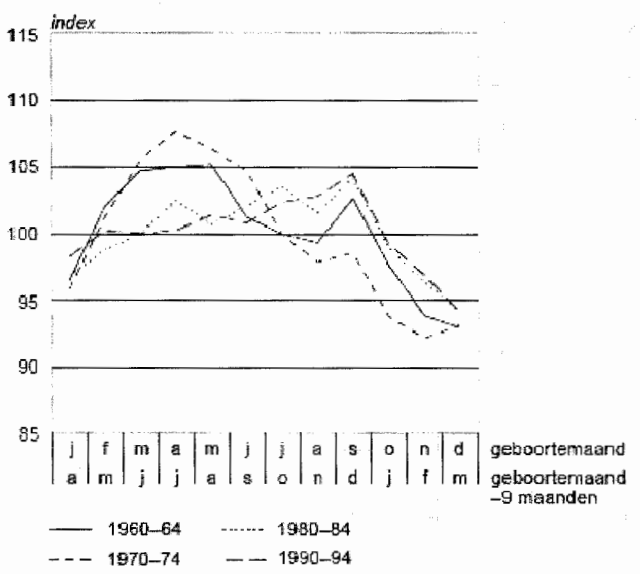
1. Bernard Daelemans. 2015; Zwarte Piet is Indo-Europees wereld erfgoed. *Meervoud* 207, mei 16-19. Arnold

2. Jan Scheer. 2014; Zwarte Sinterklazen. Over Pieten en ander heidens volk; Papieren Tijger, Breda; 192 blz.

3. G. Wolda. 1931; Periodicity, rhythm and symmetry with the births. Statistical communications of the Municipal Bureau of Statistics of Amsterdam. N0 91, J.M. Meulenhof, Amsterdam



(fig. 2) Aantal geboorten per maand geïndexeerd op 100



(fig. 3) Seizoensfluctuaties in de geboorte in Nederland, 1960-1994

MEDISCHE ACTUALITEIT

Wencel Top
Medisch Directeur
Medisch Labo Medina



- 1992: Apotheker, Faculteit Farmaceutische Wetenschappen, KU Leuven
- 1992: Klinisch Bioloog, Faculteit Geneeskunde, KU Leuven
- 1998-2006: Chief Operating Officer EU & USA, BARC, Gent, België
- 2006-2010: Chief Operating Officer Global & Laboratory Director EU, Medpace Reference Laboratories, Cincinnati, Ohio/US
- Sinds 2010: Laboratorium Directeur, Medisch Labo Medina, Dendermonde, België

Recombinant allergenen: nieuwe opportuniteiten in de allergiediagnostiek

In een eerste deel werd de component georiënteerde allergiediagnostiek of moleculaire allergiediagnostiek ingeleid. Met het voorbeeld van een allergie t.o.v. gif van Hymenoptera hopen we dit relatief nieuw domein te verduidelijken.
Heeft de patiënt een wespen- of bijenallergie?

Een dame wordt door een insect gestoken. Zij vertoont onmiddellijk een algemene reactie met urticaria, angio-oedeem van de oogleden, benauwdheid, kortademigheid en een kortstondig bewustzijnsverlies. Vormt dit een indicatie voor het opstarten van een gif specifieke immunotherapie?
Anamnestisch blijkt dat zij het insect niet gezien heeft (was het een wesp of een bij?) en er geen angel verwijderd werd. Het totaal IgE is normaal. Het specifiek IgE voor wespengif is positief. Ook het specifiek IgE voor bijengif is duidelijk positief. Niettegenstaande zij hoogst waarschijnlijk slechts één gifallergie heeft, vertoont zij een dubbelpositief IgE-resultaat voor wespen- en bijengif. Deze testen werden uitgevoerd met de klassieke RAST- of CAP-test gebaseerd op gifextract en vormen nog steeds de basis van het in-vitro allergie onderzoek.
Is deze dame werkelijk allergisch t.o.v. wespen- en bijengif hetgeen uitzonderlijk is? Aanvullende component georiënteerde allergiediagnostiek moet verduidelijking brengen. Specifiek IgE t.o.v. de component Ves v5 (Vespula vulgaris, wesp) toont een duidelijk positieve



Bij



Wesp

reactie. Het specifiek IgE t.o.v. Api m1 en Api m10 (Apis mellifera, honingbij) is negatief. Conclusie: deze dame is allergisch voor wespengif en niet allergisch voor bijengif! Dit werd nog eens bevestigd door huidtesten en een basofielen activatie-test.
De meeste patiënten hebben slechts 1 gifallergie maar 25% van hen zijn toch dubbelpositief voor wespen- en bijengif met de gewone RAST- of CAP-test. Dergelijk vals positieve reactie is het gevolg van kruisreagerende koolhydraatdeterminanten (cross reactive carbohydrate determinants of CCD). De interferentie door CCD speelt niet meer mee in de diagnostiek die gebruik maakt van componenten. Dit is een gevolg van de productiemethode die gebaseerd is op genetic engineering en waarbij bacteriën instaan voor de specifieke synthese van componenten.
Een immuunspecifieke therapie t.o.v. wespengif is bij deze patiënt dus aangewezen. Dergelijke monospecifieke immuuntherapie is minder duur en efficiënter dan een gemengde immuuntherapie. Alvorens de immuuntherapie te starten is het aangewezen het tryptasegehalte in het bloed te meten. Een verhoogd tryptase is een risicofactor voor ernstige reacties.
Besluit: moleculaire allergiediagnostiek levert duidelijk een diagnostische meerwaarde in geval van onderzoek naar allergie t.o.v. gif van Hymenoptera.

KORTE BERICHTEN

Zin en onzin van mindfulness

Filip Raes (Fac. Psychologie KUL) waarschuwt tegen de huidige mindfulness-hype. Mindfulness is een vorm van cognitieve therapie waarbij je nieuwe mentale gewoonten aanleert. Deze leren je om op te merken dat je aan het piekeren bent (piekergedrag) en zijn een instrument om afstand te nemen van dat proces in plaats van erin mee te gaan. Het is bewezen dat training in mindfulness een kosteneffectieve methode is om herval van een depressie te voorkomen en als dusdanig het gebruik van psychofarmaca kan doen verminderen. Het is evenwel geen relaxatiemethode noch een surrogaat voor medicatie bij een depressie. De methode werkt ook niet per se beter dan psychotherapie maar mogelijk is ze laagdrempeliger vooral voor kansarmen. Ondertussen is mindfulness evenwel een echte hype geworden, waarrond veel mythevorming bestaat zodat de methode door oneigenlijke toepassingen met soms commerciële inslag en als gevolg van de ontelbare en verwarring scheppende publicaties slachtoffer dreigt te worden van haar eigen succes. In deze interessante bijdrage wordt terecht gepleit voor een meer wetenschappelijke en realistische benadering van mindfulness als een nuttige vorm van mentale hygiëne en niet als een universele panacee voor het oplossen van allerlei mentale en emotionele problemen.

Bert Baert
KNACK 9 september2015 -C. ONGNAE



Geneeskunde in de ruimte

Niemands zakenreis lijkt op de reis van Scott Kelly. Kelly heeft de afgelopen zes maanden doorgebracht aan boord van het International Space Station, cirkelend rond de aarde aan meer dan 27.000 km/uur. Kelly en kosmonaut Mikhail Kornienko zijn net voorbij de helft van een historisch verblijf van een jaar in de ruimte.
Ruimtereizen hebben een invloed op het menselijk lichaam: het is vooral de gewichtloosheid die de meeste problemen lijkt te veroorzaken. Het lichaam werd gebouwd voor een 1-G-omgeving, en het weet niet goed hoe het moet reageren wanneer het zich in een andere omgeving bevindt. Zonder de zwaartekracht wordt het hart lui, de bloeddruk slaat soms op hol, de spieren verslappen, de botdensiteit vermindert, er ontstaan voedingstekorten, het immuunsysteem en het slaapritme worden verstoord, de cognitieve vaardigheden raken verstoord en er kunnen psychische problemen opkomen. Een reis naar Mars, NASA's grote droom, zou drie jaar duren. Om daarop voorbereid te zijn, moet men meer weten over die biomedische kwesties.
Beide kosmonauten die een jaar in de ruimte zullen verblijven, zullen tijdens hun reis en bij hun terugkeer intens worden bestudeerd, maar in het geval van Kelly is er nog meer te leren. Op hetzelfde moment dat hij in de ruimte wordt bestudeerd, wordt zijn identieke tweelingbroer Mark, een gepensioneerde astronaut, aan vergelijkbare testen onderworpen op de aarde. Het onderzoek van die genetisch vergelijkbare individuen in zeer verschillende omgevingen is een uniek controle-experiment. Die resultaten zullen de wetenschappers veel leren over de manier waarop het lichaam reageert op de ruimte en zullen ook remedies opleveren om mogelijke schade ongedaan te maken.
Astronauten hebben ook gemeld onze planeet te missen. Na zijn vlucht in 2010 zei Mikhail Kornienko: 'Het ding dat je daar het meest van al mist, is de aarde zelf. Ik miste geuren. Ik miste bomen, ik heb zelfs gedroomd van hen. Ik had hallucinaties, dacht dat ik een echte brand en de geur van barbecue rook! Uiteindelijk heb ik foto's opgehangen van bomen om mezelf op te vrolijken.'

Frank Goes
(Time, september 2015)

Virtuele realiteit gaat sociaal

'Virtuele realiteit is de toekomst van sociale netwerken', zegt Mark Zuckerberg, baas van Facebook, die vorig jaar voor 2 miljard dollar (zie *Periodiek* 2, 2015) de maker van de Oculus-Rift-bril heeft uitgekocht.
Het Californische bedrijfje Altspace VR heeft reeds een sociaal netwerk in virtuele realiteit. Hoe werkt dat? Stel dat onze voorzitter Geert Debruyne mij oproept via dat sociale netwerk. Ik ben ingelogd op de Altspace-website, heb de speciale bril opgezet en op de knop gedrukt. Ik kijk op en zie mezelf als een soort robot met eenvoudige ledematen. En daar staat ook Geert, die druk met beide armen gesticuleert wanneer hij praat. Ik sta dus in een virtuele kamer met Geert te praten. Nu is de robotversie van de gesprekspartner nog gesimplificeerd, maar in de toekomst wordt het zeker mogelijk om via een VR-bril te praten met een realistische digitale versie van je vrienden. Is dat nu een echt sociaal netwerk? Zeker weten: eerst was er tekst, dan foto, nu steeds meer video, maar Mark Zuckerberg denkt niet dat dat het einde is. Wanneer al mijn Facebook-vrienden in 2016 inloggen met hun Rift-bril, zal het lijken alsof zij naast mij zitten in het auditorium van de Academie voor Geneeskunde in Brussel, waar het VGV zijn congres zal houden in 2016.
Frank Goes
(De Standaard, 9 oktober 2015)


Mark Zuckerberg

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

12 januari 2010: een aardbeving van enkele seconden, die desastreuze gevolgen heeft voor het land, dat het reeds moeilijk heeft: 200.000 doden en 1.000.000 daklozen.
5 jaar later: het land herleeft stilaan en herstelt zich moeizaam... maar Haïti staat niet meer in de actualiteit.
Forward Haïti is een vereniging, opgestart in deze periode in 2010 door Catherine Hubert, zelf moeder van drie geadopteerde Haïtiaanse kinderen die na aanvankelijk eerste zorg te gaan aanbieden met enkele vrienden ter plaatse, zich stilaan het lot van de kinderen meer en meer is gaan aantrekken. Ondertussen is de vzw eigenaar van een tehuis in Port au Prince, waar een 20-tal kinderen worden opgevangen en verzorgd.
Het doel van onze vereniging bestaat erin om onze kinderen en jongeren onderdak te verlenen, gezondheidszorg te geven, alsook de mogelijkheid om degelijk onderwijs te volgen. Zonder, zouden ze nog altijd op straat leven zonder toekomst. Via onze begeleiding willen we dan ook bekomen dat deze jongeren, via de nodige kwalificaties en diploma's, een plaats kunnen innemen in de Haïtiaanse maatschappij.
En met resultaat want de eerste meisjes afgestudeerd met een diploma hebben zich al succesvol kunnen integreren in de Haïtiaanse maatschappij.
Maar we hebben nog steeds hulp en steun nodig, voor hen, voor hun toekomst.
(zie onze website: www.forwardhaiti.org)

U kan ons steunen door een bijdrage te storten op de rekening van:

VZW FORWARD HAITI
IBAN: BE03 0688 8991 2884
BIC: GKCCBEBB

CULTUUR - BOEKEN



★★★★

Emmanuel Carrère
Het Koninkrijk
492 p. - €29,90, De Bezige Bij, 2015

Op een schalkse wijze, deels fantaserend, deels als historicus, deels als filosoferende theoloog, neemt de auteur u mee op de wegen van het Nieuwe Testament. Een belangrijk deel van het boek is in de ik-vorm geschreven en behandelt o.a. het vroegere leven van Carrère als christen. Het boek beschrijft de lotgevallen van Paulus, de schrijver van de verschillende epistels, en van de arts Lucas, die de rol aangemeten krijgt van historicus of journalist, tussen 30 en 80 n.Chr., soms wel op en neer springend in de tijd. Carrère ontleedt ook het verbijsterende succes van het christendom, ontstaan als een kleine Joodse sekte met volgelingen van een gekruisigde profeet. Het boek boeit, zit vol onverwachte momenten en kreeg niet zomaar verschillende grote onderscheidingen.

Frank Goes



★★★★★

Romain Van landschoot
Hugo Verriest Biografie
632 p. - € 49,99, Lannoo, 2014

Deze monumentale studie, vol nieuwe inzichten, door een eminente kenner van de Vlaamse beweging, belicht Hugo Verriest (1840-1922) als lang onderschatte sleutelfiguur en verbinding tussen verleden en toekomst. Zeer geliefd, niet enkel als collegeleraar, ook als eenvoudige en zachtmoedige 'dorpspastoor van te lande', zoals hij zichzelf graag noemde. Hij was bruggenbouwer tussen Vlaanderen en Nederland en tussen zijn eigen milieu en de verworpenen der aarde. Hij raakte bevriend met overtuigde socialisten, vrijzinnigen en radicale liberalen, zoals bleek in een nationaal dankbetoon van Vlaanderen én Nederland in Ingooigem, georganiseerd door August Vermeylen en Stijn Streuvels, twee jaar vóór WO I!

Als begenadigd en zeer gevraagd conferencier was Verriest animator van de 'grote storinge' in het Klein Seminarie van Roeselare, de 'roerige' studentenbeweging en blauwvoeterij (AKVS). Zijn strijdvaardige en emotionele persoonlijkheid en vooral zijn consequent rechtlijnige strijd voor de Vlaamse zaak brachten hem in conflict met Mgr. Faict en Mgr. Waffelaert, zijn kerkelijke oversten, die hem ongenadig straften. Zij verdedigden hardnekkig het West-Vlaamse dialect, dat zich makkelijk liet verbinden met particularisme en ultramontanisme. Met het dialect in het lager onderwijs ("*onze Vlaamsche jongens zouden protestantsche meesters…*") en de Franse taal en cultuur in de colleges ("*voertaal van de gedachte*") bestendigden zij de machtstructuren van de katholieke partij. Het gaat hier tevens om de gelijklopende maatschappelijke strijd voor onderwijs, algemeen stemrecht, sociale eisen en zelfbestuur. WO I betekende een abrupte breuk in de Vlaamse beweging en zijn afstandelijke houding tegenover het activisme. De verworven ééndracht bleek definitief verloren.

Piet Hein Jongbloet



★★★★

Iris Sommer
Haperende hersenen
367 p. - €18,95, Balans, 2015

De auteur, die psychiater is, geeft aan de hand van de levensloop van getroffen geïnterviewde patiënten een erg volledig overzicht van negen psychiatrische ziektebeelden. Het boek is deels verhalend (het verloop van de ziekte bij de patiënten) en deels onderwijzend (diagnose differentieel diagnose-behandeling nu en in de toekomst). Als niet-psychiater heb ik er toch heel wat van kunnen opsteken. Meer in het bijzonder waren de indicaties voor nieuwe behandelingsmethoden – zoals optogenetica, een techniek waarbij met gekleurd licht hersencellen met bepaalde eigenschappen actiever of juist minder actief worden gemaakt, Transcraniële magnetische stimulatie (TMS) en deep brain stimulation (DPS) via implantatie van elektrodes – mij niet zo bekend. Met beide laatste technieken wordt specifiek een bepaalde groep hersencellen gestimuleerd. Het boek is heel begrijpelijk geschreven.

Frank Goes



★★★★

Jenny Nordberd
De verborgen meisjes van Kabul
400 p. - € 24,99, Atlas Contact, 2015

Jenny Nordberg, Zweedse journaliste, doet onderzoek in Afghanistan naar meisjes en vrouwen, die bij hun geboorte een mannennaam kregen, mannenkleding droegen, zich als jongens gedroegen en mochten voetballen: *Bacha posj* genaamd. Hun sekse is wel degelijk vrouwelijk, maar hun '*gender*' is veranderd: ze dragen kort haar, hun pet omgekeerd op het hoofd en smalle spijkerbroek. Wijds gesticulerend claimen zij fysiek hun plaats in de ruimte. Ook nemen zij deel aan discussies, etc. Dit gebeurt 'willens nillens', opgelegd door gefrustreerde ouders, die enkel dochters kregen. Het zijn geen transgenders, die zelf verkiezen met hormoontherapie en plastische chirurgie, etc. van sexe te veranderen, of soms van gender, zoals in onze westerse wereld wél kan. In het huidige Afghanistan, waar per school 3 à 4 'gevallen' rondlopen, is dit gebruik alom aanwezig.
De auteur volgde enkele gevallen en hun omgeving en interviewde de ouders, o.a. een vrouwelijke parlementariër, die uit schaamte geen zonen te krijgen, haar dochter Rashid had genoemd, en geen Rashida. Wanneer je bij de anamnese van een Afghaanse vrouw naar het aantal kinderen vraagt (ik deed er raadpleging in 2004), vernoemt ze enkel de zonen en niet de dochters. Bij de geboorte van een dochter worden ook geen cadeautjes gegeven. Van jongsaf moeten zij de schoenen van de broers poetsen. Als arts en wetenschapper leerde dit boek mij veel over wat *gender* juist betekent! *Bacha posj*-vrouwen zijn het afgeleerd 'te dienen' en op de achtergrond te blijven, waardoor zij vaak niet huwen of in hun huwelijk mislukken. Het gaat om een pre-islamitisch gebruik, dat vooral is blijven bestaan bij volkeren, waar vrouwen niet meetellen, zoals ook in het Europese Albanië!

Lieve Van Ermen



★★★

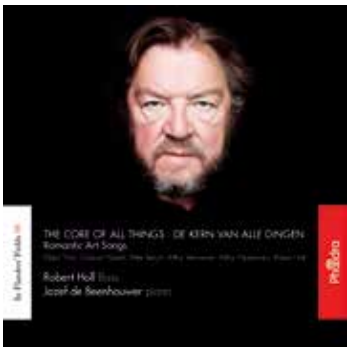
Stijn Bruers
Weet wie je eet
334 p. - €19,95, Pelckmans, 2015

De auteur, die doctor in de moraalfilosofie is, tracht ons ertoe te brengen het eten van vlees op te geven en over te gaan tot het veganisme. Hij wil veganisme als een volwaardig en ethisch verantwoord alternatief voorstellen. Hij gebruikt sprookjes, verhalen en voorbeelden om ons, iets te nadrukkelijk, van ons slecht gedrag te overtuigen. De auteur overdrijft in zijn vergelijkingen van dieren en mensen. Hij wil ons wel doen nadenken over de waarde die wij een dierenleven toekennen. Het boek leest wel vlot, maar is iets te belerend en er zijn te veel herhalingen.

Frank Goes

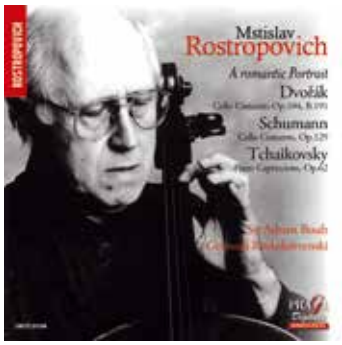
CULTUUR - MUZIEK

CD PHAEDRA In Flanders' Fields 88 ***DE KERN VAN ALLE DINGEN The Corn of all Things***
Uitvoerders: ***Robert Holl***, bass - ***J. de Beenhouwer***: piano



Bij recent Phaedra-aanbod *On the Wings of Winds (J. Jongens* puik vertolkte muziek voor blaaskwintet, hoorn, fluit, klavier) en A *Bouquet of forgotten flowers* (beloond met Orphée Spécial!) hoort ook dit prachtrecital. Befaamd liedduo ***Robert Holl /J.de Beenhouwer*** biedt liederen van *Vlaamse musici,* bekoord door Duitse romantiek! Indrukwekkende revelatie! Schubert, Schumann e.a. leken inspirerend voor griezelige 'Legendenton', meesterlijk benut door ***E. Tinel*** in romantisch-hallucinerende ***Grafgezangen*** (tekst. P. de Mont). Stemmingsgevoelige ***Wanderlieder*** van ***G. Huberti*** (*In der Ferne, Morgenlied, Nachtreise, Heimkehr.* Tekst L. Uhland) leunen aan bij *intiemere romantiek.* Hun melodische weelde streelt en ontroert! Zeldzaam mooi is *Ik droomde* van ***P. Benoit***. ***A. Verhoeven*** herleeft in fragmenten uit zéér mooie liedcycli (*Voelt gij die avondzoetheid? Lied.* T. J. Simons). Fragiele, gefluisterde toonzetting omhult *'t Is stille* (Gezelle) van ***A. Meulemans***. Dit mooi, origineel recital sluit af met ***De kern van alle dingen*** (F. Timmermans), getoonzet door meesterzanger ***R. Holl*** zelf. Zijn nobel stemtimbre, mild gehouden vocale kracht, indringende voordracht, emotioneel verdiepte interpretatie zijn volkomen afgestemd op het bezielend creatief talent en heerlijk suggestief klavierspel van J. de Beenhouwer. Ook deze Vlaamse romantiek verdient buitenlandse lof, zoals destijds A. De Boeck te beurt viel!

CD PRAGA Digitals 350112 M. ROSTROPOVICH A ***Romantic Portrait*** **Dvorak** Cello Concerto op.104 (1-3)
Schumann Cello Concerto op.129 -**Tchaikovsky Pezzo** Capriccioso op.62 ***Sir A. Boult*** (1-3) ***G. Rozhdestvensky*** (4-7) Deze SACD bundelt 3 aparte opnamen. In **1957** koos dirigent Sir A. Boult deze 30-jarige oud-leerling van P. Casals uit voor ***Dvoraks Cello Concerto op.104.*** Sublieme vertolking, die Rostropovichs diepe affiniteit met dit groots werk en zijn charismatisch kunstenaarschap openbaart. Emotioneel hoogtepunt is meesterlijk uitgevoerd *Adagio ma non troppo.* Diep bewogen introspectieve zang en woordeloos heimwee zindert op *fluwelen* snaren en raakt je ziel! Nostalgische liedthema's weven aandoenlijk *In memoriam'* (Finale). Ook in ***Schumann Cello Concerto*** **(opname 1960,** Filharmonisch Orkest Leningrad) blijft tonentaal en klankkleur van cellosolo glanzend mooi (soms té scherpe klanken van orkest zélf). Diepste gevoelswaarde klinkt in '*Langsam*' deel. Prachtige *dialoog, openbloeiend tussen solist en 1ste (orkest)cellist,* wordt aandoenlijk *intiem duet* tussen Robert en Clara: de mooiste liefdesverklaring ooit! Mooie ***Tchaikovsky-opname*** **(*1964*)** beëindigt dit geslaagd romantisch portret van onsterfelijk cello-boegbeeld Rostropovich!



CD Alpha 206 JANACEK (*1854-1928)* ***Sinfonietta op.60*** (1926) **– DVORAK** (1841-1904) ***Symphony no. 9 op.95 'From the new World'*** (1893)
Uitvoerders: ***Anima Eterna Brugge*** - conductor ***Jos van Immerseel***



Tsjechische onafhankelijkheid inspireerde ***Janacek*** tot imponerend/feestelijk ***Sinfonietta*** (juweel voor **koperblazers!**), dat kracht van eigen stijl (zonder Dvorak-romantiek) en vakmanschap illustreert in oneindig spitsvondige en pittoreske details. *Allegretto* en *Andante con moto* beamen dat héél suggestief! Van Immerseels extreme zorg voor juiste orkestrale bezetting/opstelling, instrumentale klankkleur en speelstijl, valt op in ***Dvoraks 9de Symfonie***, die hem "vooral erg Tsjechisch in de oren klinkt!" Authentieke bronnen (handschrift-partituren enz.) stimuleerden "om meer *'portamento'* te gebruiken"..."en ook om meer metrische en ritmische *flexibiliteit* in acht te nemen". Visie met groot impact op het expressief melodieus karakter van deze muziek, waarmee Van Immerseel zijn 70ste verjaardag inluidt! De ganse opname baadt dan ook in glanzende, oorstrelende gloed, met dromerig-nostalgisch *Largo* als mooi heimat-memento.

CD HYPERION 68086 CDA BEETHOVEN (1770–1827) *Piano Sonatas vol 5*
Uitvoerder: ***Angela Hewitt***, piano
Pure bewondering voor ***A. Ewitts*** uniek Bach-Beethovenrecital (dec. 2014, De Singel) veroorlooft deze ***CD-ontmoeting*** met Beethoven, pianist en improvisator bij uitstek! Aan 4 sonates wijdt A. Hewitt didactische commentaar en stralend-mooi klavierspel: milde aanslag, warme/lyrische/sonore/parelende/virtuoze klavierklank, schitterend legato, emotioneel-diepgaande, muzikaal-evenwichtige interpretatie, waarin 'stiltes' de expressie intensifiëren! ***Sonata op.2 nr 2*** heeft nog Haydn-trekjes; *Adagio molto* uit ***Sonata op.10 nr 1*** daarentegen huldigt specifiek karakter van Beethovens *langzame tempi:* diepe expressie, perfect legato, zangerige stijl, grote tederheid! Toenemende doofheid verklaart de grotere introversie in ***Sonata op.78*** (intiem *Adagio Cantabile*). "Great tenderness" doordringt (meest intieme) ***Sonata op.110:*** vooral in *Moderato cantabile molto espressivo* zingt meditatieve melancholie. Luchtig ***Allegro molto*** vormt slechts korte overstap naar mysterieus verlangen in ***Adagio ma non troppo*** en klagend ***Arioso dolente*** (cfr. Bach "Es ist volbracht"). Overweldigend is de transcendente dimensie (***Allegro ma non troppo),*** die opstijgt uit de ***meesterlijk-uitgewerkte Fuga!*** A. Ewitt vertolkt met aangrijpend empathisch charisma Beethovens sublimatie van eigen tragiek, culminerend in prachtige hymne van dank, hoop en berusting. "Vom Herzen möge es zum "Herzen gehen" (Beethoven)!

Els Van Den Eynde

CULTUUR – Tentoonstellingen

Pop Art in Belgium!
ING Art Center, Koningsplein 6, 1000 Brussel
15 oktober 2015 tot 14 februari 2016
Deze tentoonstelling is een onderdompeling in de Popgolf die Europa tijdens de sixties overspoelde en die diep doordrong in de wereld van de Belgische kunst! Een verwonderlijke tentoonstelling waarin voor het eerst iconische kunstwerken van de grote internationale pop art-sterren te zien zullen zijn zoals; Warhol, Lichtenstein, Rosenquist, Wesselmann enz... Ook Evelyne Axell, Pol Mara, Marcel Broodthaers, Panamarenko enz.; de Belgische kunstenaars uit die periode zijn vertegenwoordigd.
Een 'Pop romance' die u niet mag missen!

De laatste keizer in Europa, Wilhelm II
Koninklijk park 1, 7315 JA Apeldoorn
Tel. +31-55-5772400 - info@paleishetloo.nl
11 november 2015 tot 28 februari 2016
Paleis Het Loo opent dit najaar een tentoonstelling over de laatste keizer in Europa, Wilhelm II, een markante persoonlijkheid in de Europese geschiedenis. De expositie belicht zijn roerige leven, van gloriejaren tot troonsafstand. Het accent in de tentoonstelling 'Der Kaiser!' ligt niet alleen op de keizerlijke glans, maar ook op de persoonlijke eigendommen die de ex-keizer mee naar Nederland nam: de geschenken van zijn grootmoeder koningin Victoria van Engeland, zijn reissouvenirs, oorlogsdagboekjes en het speciaal voor hem vervaardigde eetgerei, vanwege een verlamde linkerarm. Hoogtepunt in de expositie is de reconstructie



van het galadiner dat de keizer en zijn vrouw Auguste Victoria in 1913 in Berlijn gaven ter gelegenheid van het huwelijk van hun dochter.



Fotomuseum Antwerpen
Waalsekaai 47, 2000 Antwerpen, Tel. 03 242 93 00

Het **Fotomuseum Antwerpen** is een museum waar verschillende vormen van fotografie aan bod komen. Het bezit een unieke eigen collectie die meer dan 750.000 fotoafdrukken en negatieven, 23.000 stuks fotoapparatuur en 32.000 fotoboeken telt. Het FoMu presenteert drie keer per jaar een reeks nieuwe tentoonstellingen. **Jan Hoek - Shooting Stars** loopt in het museum van 23.10.15 tot 14.02.16. Deze fotograaf (NL, ° 1984) beweegt zich op het randje van de controverse. Hij vraagt zich af hoe hij mensen kan fotograferen zonder hen uit te buiten. Zijn *Sweet Crazies* (dakloze mensen met psychische problemen uit Ethiopië) haalt hij uit hun context en portretteert hij als fiere mannen in kleurrijke, majestueuze gewaden. Hoek vindt zijn modellen op straat, via internet of in zijn vriendenkring. Het resultaat van elke shoot hangt voor een groot stuk af van wat het model zelf wil. Hoe wil jij liefst op de foto?

Frank Goes, eenmalig als assistent van Jan Dockx

VGV BEZOEKT



NOTEER NU REEDS IN UW AGENDA!

Culturele lenteactiviteit 2016

20 februari 2016

STAM GENT

Programma

13.45 u. bijeenkomst hall Stadsmuseum Gent

14.00 u. inleidende lezing: 'Willem I en Gent', gastspreker: prof. em. A. Evrard

14.30 u. gegidst geleid bezoek aan de tentoonstelling 'Het verloren Koninkrijk / Willem I & België'

16.30 u. algemene ledenvergadering VGV/ zaal 'Hert van Maria' Stadsmuseum Gent

18.15 u. jaardiner in Bistro De Bijloke (Muziekcentrum De Bijloke Gent)

Iedereen welkom!

Het jaar van de vrouw

De kaskrakers van het eindejaar zijn de nieuwe James Bond, de vierde episode van de Hunger Games en van eigen bodem: 'Black', van Adil el Arbi en Bilall Fallah. Films boordevol actie en spektakel, waarover u ongetwijfeld al door andere media werd ingelicht.

Laten we het hier hebben over drie andere, meer ingetogen drama's die hoge ogen gooiden op het filmfestival van Cannes dit jaar.

Zoals 'Mia madre', van acteur/regisseur Nanni Moretti. De meeste mensen herinneren zich hem van zijn meesterwerk 'La stanza del figlio' (2001). Dood en rouw zijn wederkerende thema's in zijn oeuvre. De jongste jaren was deze invloedrijke artiest vooral bezig met politieke satire, met films als de Berlusconi-satire 'Il caimano' en de pausenkomedie 'Habemus papam' - geen meesterwerken.

Met Mia madre keert hij gelukkig terug naar wat hij geweldig kan: psychologische drama's over herkenbare mensen die trachten om te gaan met iets wat we allemaal herkennen: afscheid nemen. Dat alles in deze film zo juist en authentiek overkomt, heeft een reden: Moretti verloor vorig jaar zijn moeder, en baseerde grote delen van zijn scenario op zijn dagboeknotities. Om te vermijden dat het té autobiografisch zou worden, maakte hij van het hoofdpersonage - een lichtjes neurotische filmregisseur - een vrouw: een schitterende rol voor Margherita Buy. Wees niet bang dat het te tranerig wordt: met de traan wordt ook geregeld een lach geserveerd. De regisseuse die al op is van de zenuwen door haar emotionele besognes, heeft immers op de set ook te maken met een hopeloos zelfingenomen Amerikaanse gastacteur, die wordt vertolkt door de geweldige John Turturro - bekend uit veel films van de gebroeders Coen.

Nóg beter - de film van het jaar - is 'Carol' van Todd Haynes, over lesbisch zijn in de hypocriete jaren vijftig. Dit superieure kijkstuk komt pas begin januari uit, en is een grote favoriet voor de Oscars. Niet één maar twee grandioze vrouwenrollen in deze magnifieke verfilming van een roman van Patricia Highsmith, voor de gevierde Cate Blanchett en het jongere talent Rooney Mara.

Blanchett speelt een chique New Yorkse vrouw, die echtgenoot en kind dreigt te verliezen door een passionele relatie met een veel jongere winkelbediende,



Cate Blanchett in Carol

die bedwelmd wordt door haar klasse. Veel kans dat Carol even veel impact krijgt als 'Brokeback Mountain' had. Hij is ook minstens even meeslepend.

En o ja, wie zei dat er geen mooie vrouwenrollen meer bestaan? Als u snel bent, kunt u in de betere bioscoop nog een derde schitterende film meepikken: het ook al zo mooie 'Our little sister', van Hirokazu Kore-eda, de beste Japanse regisseur van de jongste vijftien jaar. Drie zussen van rond de twintig leven zonder hun ouders - die hen in de steek gelaten hebben - in het huis van hun oma. De komst van een vierde (half)zusje verandert hun blik op het leven. Cinefiele fijnproevers mogen hier een ode aan de grote Yasujiro Ozu in zien; gewone mensen gewoon een ongelooflijk innemend en wijs verhaal.

Of u nu Italiaans gaat, Amerikaans of Japans: dit zijn drie dikke aanraders voor iedereen die nog van prachtige volwassen cinema houdt, die meer over mensen gaat dan over special effects.

Steven De Foer



medina MEDISCHE ANALYSEN

Steun het FONDS VOOR VLAANDEREN en help ons initiatieven te financieren die het Vlaamse zelfbestuur dichterbij brengen.

Het Fonds voor Vlaanderen (FVV) is een v.z.w. met als doel geld in te zamelen en aan te wenden voor de ondersteuning van initiatieven, genomen door individuen of verenigingen, die:

- de Vlaamse ontplooiing en het Vlaamse zelfbestuur bevorderen
- de Vlaamse bewustwording bevorderen bij het brede publiek
- Vlaanderen, als Staat in Europa kenbaar maken bij de internationale gemeenschap

Inlichtingen:
tel. 052/30.64.36
fax 052/30.57.32
fonds.voor.vlaanderen@telenet.be

Het Fonds is partijpolitiek ongebonden

Fonds voor Vlaanderen

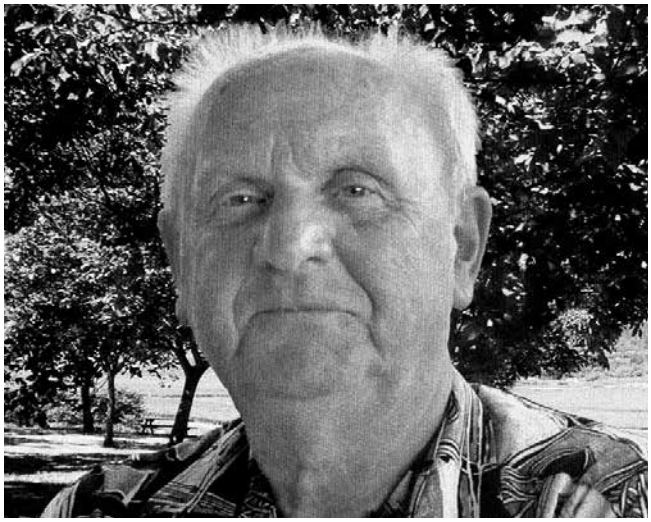


IN MEMORIAM



Dokter Rogier Ooghe

Op 23 juli 2015 overleed te Brugge onze collega en VGV-lid **Rogier Ooghe,** vader van ons medelid Philippe Ooghe.
Geboren in Roeselare op 8 mei 1924. Hij was tot 1960 werkzaam als huisarts in Wevelgem en later als revalidatiearts in het Sint-Niklaasziekenhuis te Kortrijk.
Hij was stichter en erevoorzitter Archeologie Zuid-West-Vlaanderen en voorzitter van vele verenigingen. Hij schreef ook verschillende bijdragen voor ons ledenblad Periodiek, vooral in relatie met Frans-Vlaanderen.
Het VGV is hem zeer dankbaar en biedt de familie oprechte deelneming aan.
Piet H. Jongbloet



Dokter Jos Fannes

Op 14 september 2015 overleed te Antwerpen onze collega en VGV-lid Jos Fannes.
Geboren te Mechelen op 18 maart 1935 begon hij zijn studies geneeskunde in 1954 te Leuven en promoveerde in 1961. Dat jaar begon hij zijn gynaecologische opleiding in Amsterdam.
In 1962 huwde hij met dokter Jeannine Peremans en in 1964 werd de drieling Christine, Hilde en Els geboren; in 1969 volgde de geboorte van Herbert.
In 1967 begon hij een gynaecologische praktijk te Borgerhout en startte hij zijn medewerking met het AZ Middelheim, het AZ Stuivenberg en het AZ St. Elisabeth.
In 1987 werd hij diensthoofd gynaecologie en verloskunde in het AZ St. Erasmus te Borgerhout; in 2000 ging hij met pensioen. Op 2 maart dit jaar overleed zijn echtgenote.
Jos Fannes was jarenlang trouw lid van het VGV, een gewetensvol arts, een rustige man en een goede vriend.
Het VGV biedt aan de kinderen en de andere familieleden zijn oprechte deelneming aan.
Eric Ponette

IN HET VOLGENDE NUMMER VAN PERIODIEK

CULTUUR

BOEKEN

FILMS

TENTOONSTELLINGEN

Indien jij inspiratie zoekt, stop dan met zoeken op dezelfde plaats.

Rachel Wolchin



GESCHIEDENIS VAN DE GENEESKUNDE

De familie van Andreas Vesalius

- Omer Steeno -

Vlaamse en Federale beleidsbeslissingen

- Eric Ponette -



POLITIEKE ACTUALITEIT

ONTWIKKELINGS-SAMENWERKING



Mercy ships

- Jan Dockx -

V.U.: Dr. F. Goes, Sionkloosterlaan 7, 2930 Brasschaat